

नमो तस्य भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्य ।

आषाढपूर्णिमा

(नेपालको पहिलो बौद्ध मासिक पत्रिका)

नेपालमा बुद्धधर्म स्थिरताका लागि अति प्रयत्नशील एवं
सहयोगी श्रीलंकाका भिक्षु दिवंगत नारद महास्थेर ।

वर्ष २७
अंक ४

ने.सं. १११९ गुरुपुन्हि
वि.सं. २०५६ आषाढपूर्णिमा

बु.सं. २५४३
इ.सं. १९९९ अगस्त

आनन्दकुटी विहारमा

२५४३ औं बुद्धजयन्ती समारोह समितिद्वारा आयोजित पुरस्कार वितरण समारोहमा राष्ट्रिय सभाका
तत्कालीन अध्यक्ष बेणीबहादुर कार्कीद्वारा प्रमुख आविष्य ग्रहण

आनन्दकुटी विहारगुठीको प्रायोजनमा आनन्दकुटीस्थित विरत्न मैत्रीसंघद्वारा
संचालित निःशुल्क स्वास्थ्यशिविरमा स्वास्थ्योपचार

आज्ञाण्डु भूमि

(नेपालको पहिलो बौद्ध मासिक पत्रिका)

सल्लाहकार
भिक्षु कुमार काश्यप
फो. नं. २७१४२०
तीर्थनारायण मानन्धर
फो. नं. २७०३८६

सम्पादक
सुवर्ण शावय
फो. नं.— २८१४६४
पोष्ट बबस नं. १४१८

मुद्रणप्रबन्धक
अर्घ्यमुनि गुभाजु
फो. नं.— २५४१११

ध्यवस्थापक एवं प्रकाशक
भिक्षु धर्ममूर्ति
सचिव
आनन्दकुटीविहार गुठी स्वयम्भू
फो. नं. २७१४२०

वितरण ध्यवस्था सहयोगी
केवारनाथ थ्रेट
३११६०७

कायालिय
आनन्दकुटीविहार, स्वयम्भू, काठमाडौं
फो. नं. ३००७, फोन: २७१४२०

वर्ष २७ - अङ्क ४ - बु. सं. २५४३ - आषाढपूर्णिमा

बौद्धवचन

अयोगे यज्जमत्तानं योगस्त्वं च अयोजयं ।

अत्यं हित्वा पियगाहो पिहे तत्तानुयोगिनम् ॥

(आफूलाई उचित कामतिर नलगाई अनुचित कामतिर लगाउने र असल कामलाई छोडेर प्रिय लागेको वस्तुमात्र प्रहण गर्नेले आफूलाई उचित नहुने कुराप्रति चाहना गर्ने ।)

मा पिये हि समागच्छ अपिये हि कुदाचनं ।

पियानं अदस्सनं दुक्खं अपियानञ्च दस्सनं ॥

(प्रिय र अप्रिय दुखसंग नलाग्न । प्रियलाई नदेखदा पनि दुःख लाग्न र अप्रियलाई देखदा पनि दुःख हुन्छ ।)

तस्मा पियं न कथिराथ, पिया'पायो हि पापको ।

गन्था तेसं न विजज्ञति, येसं नत्थि पियापियं ॥

(त्यसेले कसैसंग प्रेम नगर्न, मनपनेसंग वियोग भएमा पनि दुःख हुन्छ । प्रिय र अप्रिय भन्ने नभएका को चित्तमा सांसारिक गाँठो रहेदैन ।)

एउटा कुलगृहमा बाबु आमाको अति प्यारो एकजना छोरो थियो । एक दिन बाबु आमाले भिक्षुहरूलाई धरमा बोलाई धर्मदेशना गराउँदा त्यसको प्रभावले त्यो छोरोचाहिँ प्रभावित भई भिक्षु हुन पुर्यो । आफ्नो मनपनें छोरो नै भिक्षु भएको देखो त्यससंग छुट्टिएर बस्न नसकी बाबु आमा दुवै प्रवर्जित हुन पुर्ये । प्रवर्जित भएर तिनीहरू सधै एकै ठाउँमा बसी स्पृहा गर्ने भए । प्रवर्जित जीवनलाई नसुहाउने कुरा भएको अरु भिक्षुहरूबाट थाहापाएर भगवान्-ले उनीहरूलाई उपर्युक्त कुरा संम्झाई ती गाथा उल्लेख गर्नुभएको हो ।

प्राप्तिक प्राहकशुल्क रु. ६०।—

आजीवन प्राहकशुल्क रु. १०००।—

एक प्रतिको रु. ६।—

मुद्रक:- बी. एस. प्रिण्टिङ्ग प्रेस, लगन दलाडो, काठमाडौं ।

हिन्दू बौद्ध सम्मेलन

नेपाल हिन्दू र बौद्ध दुबै मिलां समृद्ध बनाएको देश हो । यहाँको धार्मिक परंपरा सहिष्णुता हो । नेपालको धार्मिक इतिहास सहिष्णुताले अगाडि बढेको मा द्विमत हुन सक्दैन । आज आएर इतिहासमा घब्बा लाग्ने क्रियाकलाप देखिन आएको छ । खास गरी बौद्ध क्षेत्रमै आक्रमण भएको महसूस गरिएको छ । सहिष्णुता तोडिने क्रियाकलाप नहुनुपन्ते थियो तर व्यवहारमा कूटनीति र चालबाजी देखापरेको छ । बौद्धहरूले अनीश्वरवादी भएर पनि ईश्वरवादीप्रति विरोध जनाएका थिएन् । अनात्मवादी भएर पनि आत्मवादीप्रति मित्रता तोडेको थिएन् । दुखसत्य मानेर पनि सुख देखका पञ्चधरहरूसँग आत्मसात् गरिरहेका थिए । अब आएर ती कुरामा भेद मान्युपन्ते स्थितिको सृजना भएको छ ।

सिद्धान्तै अलग भएको छृटाछृटै धर्मलाई एक अर्कोको शाखा सिद्ध गर्ने दुष्प्रयास भइआएको कुरा बौद्धजगत्मा पचेन । प्रचार प्रसारको फाँटमा पक्षपात रही एउटै धर्मको प्रभृत्व बढाउने खालका श्रव्य दृश्य साधनहरू बढाइएको कुराले बौद्धरूपमा असन्तुष्टी बढाएको छ । यस्तो अवस्थामा भगवान् बुद्धको जन्मस्थल पावन लुम्बिनी क्षेत्रमा हिन्दू बौद्ध सम्मेलन गर्ने भन्ने प्रस्तावले बौद्धहरूलाई संशोधित पारेको छ । अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रमा विश्वसंपदासूचीमा नेपालको बौद्धक्षेत्रको नाममा अंकित लुम्बिनीलाई विश्वका ठूलठूला धर्महरू भनिनेको मव्का मदिना र जेरूजलेम जस्तो जातिमात्रको तीर्थस्थल भए भै विश्वका बौद्धहरूको प्रसिद्ध तीर्थस्थलको कामना गरी श्री ५ को सरकारले विश्व शिखर सम्मेलनसमेत भएको बेला लुम्बिनीमा हिन्दूप्रभाव राख्ने मनसायले सम्मेलन हुन लागेको आभास देख्न थालेको छ । बौद्ध वातावरण त्याई विश्वममक्ष इज्जतको प्रतिरूप खडा गर्ने गुरुयोजना रहेको ठाउँमा भ्रम उत्पादन हुने गरी सम्मेलनको आयोजना हुन लागेको मा बौद्धहरू चिन्तित हुन थालेका छन् । बौद्धक्षेत्र रही नेपालीमात्रको सद्भावना रहने लुम्बिनीमा हिन्दूको प्रभाव जगाउने चालबाजीले बौद्धक्षेत्र रहने गुरुयोजनाका चार किलाभित्र जग्गाको माग गरिने कुरा मुन्नमा आउँदा बौद्धहरू भन् उत्तेजित हुन थालेका छन् । यस्तो कुरामा ध्यान आकर्षण गरी हिन्दू बौद्ध सम्मेलन ज्यादै संयमका साथ दुई धर्ममा भाइचारा राख्ने गरी एक साभा धर्मस्थल रहने स्थानमा आयोजना गरी एक अर्को धर्ममा चोट नलाग्ने साभा विचार एं मानवीय धर्मप्रति आस्था जागृत गराउने खालको धार्मिक सम्मेलन हुन् ज्यादै वाञ्छनीय देखिन्छ । धर्मको नाममा यूद्धको गन्धमम नभएको हिन्दू बौद्ध धर्मको नेपाली इतिहासको स्वर्ण पानामा कालो पाना नथियोस् भन्ने चाहना आनन्दभूमिले राखेको छ । हिन्दू र बौद्धबीच आघात प्रत्याघात आउन सबैने कुरालाई पन्छाई नेपाली राष्ट्रिय भण्डामुनि दुबै एकै भई नेपालीत्वको आस्था जगाउने गरी हुने खालको हिन्दू बौद्ध सम्मेलनको सफलताको कामना गरिन्छ ।

बुद्धधर्ममा प्रतिवेद

— हिरण्यराज बज्राचार्य

बुद्धधर्ममा 'प्रतिवेद' शिक्षाको सर्वोपरि स्थान छ । सिद्धार्थ गौतमले यसको आडमा सम्यक् सम्बोधिज्ञान (बुद्धत्व) प्राप्त गर्नुभएको थियो । 'प्रतिवेद' को अर्थ हो साक्षात्कार गर्नु अर्थात् यकिन गर्नु । यो यसरी ने यसको हो, यस्तै हो भनी कुनै पनि विषय वस्तुवारे अनेक तर्कवितकं र चिन्तनद्वारा ठोकुवा गर्नसक्ने क्षमता-को उपज गर्नसक्नु ने 'प्रतिवेद' हो । यसबाट सत्यानु-बोध हुन्छ । प्रतिवेद प्रजाज्ञानमा आधारित छ । सिद्धार्थ गौतम बुद्धले हरेक वस्तुलाई 'प्रतिवेद' गरी मात्र दृष्टान्त सहित ध्यवहारमा ढाली उपदेश गर्ने गर्नुभएको थियो । बुद्धधर्मका कुनै पनि विषयहरू प्रतिवेदत्त्वता विज्ञान-स्कन्ध याँच ज्ञानेन्द्रिय र मनसहित षडायतनको सहयोगको आधारमा देनेको हुनाले ने बुद्धधर्मका सिद्धान्तहरू बस्तो पञ्चशील, अष्टांगिक मार्ग, चतुरार्थ सत्य, चतुर बहुविहार, पारमिताहरू, प्रतीत्यसमुत्पाद, परमार्थसत्य र अनेक स्कन्धहरूलाई अर्थापि कस्ले पनि गलत साक्षित नन्त सकेका छैन् । 'प्रतिवेद' भनेको ने साक्षात्कार सत्त्वता विज्ञानमा आधारित छ । यसले ने बुद्धका प्रत्येक वज्रामृतहरू आदि, मध्य र अन्तसम्ममा कल्याणकारी हुने र देव, मनुष्य, यज्ञ, नाग, किन्नर, गन्धर्व, गरुड, नहोरग आदि सबैको लागि ने कल्याणकारी हुने व्याव-हारिक र द्राण्युक्त उपदेशहरू हुनाको कारणले ने सिद्धार्थ गौतम बुद्ध आजसरम संसारमा सर्वोच्चस्थितिमा गनिनुभएको हो । संसारका आधारन्दा बढी मानिसहरूले मान्ने चाहिए बुद्धधर्म हो । आज बुद्ध ऐशियाको मात्र ज्योति नम्ब संसारकै ज्योति अर्थात् सुमार्ग दर्शक हुनुभएको छ ।

बुद्धले ग्राफूले जनसमूहमा उपदेश दिएँदा— 'मैले भनेका कुराहरू भनेर मात्र ग्रहण गर्ने होइन कि मैले भनेका कुराहरू ठीक छ छैन, हो होइन 'प्रतिवेद' गरी हेरेर जाँचेर मात्र ग्रहण गर्नु भनी आपना शिष्यहरू र श्रोता-गणहरूलाई वाऽम्बार भन्ने गर्नुहुन्थ्यो । यो बुद्धको साहं राम्रो भावना हो किनकि बुद्धको उपदेश सुनिसकेपछि 'प्रतिवेद' गर्ने भावना वा आदत बस्दछ । त्यस्तो 'प्रति-वेद' गर्ने क्षमतावान् व्यक्ति ने परिशुद्ध बुद्धधर्मका सच्चा अनुयायी ठहरिन सकिन्छ । उदाहरणको रूपमा बुद्धका अप्रथावक सारिपुत्र र मोदगलयायन छन् । त्यस्ते महा-काशयप महाकात्यायन, आनन्द, पूर्ण मैत्रायणी, पञ्च भद्रीय ब्राह्मणहरू आदिलाई लिन सकिन्छ । अब दृष्टान्त सहित 'प्रतिवेद' को केही चर्चा गर्दौ ।

'प्रतिवेद' को अर्थ हो साक्षात्कार अर्थात् प्रसाणित गर्नु । यसले यो विज्ञानमा भरपर्दछ । विज्ञान भनेको ने सत्यता साक्षात्कार (प्रतिवेद) हो । जस्तो हाइड्रोजन २ भाग र अक्सीजन १ भागको सम्मिलनबाट (पानी) निस्कन्ठ अर्थात् बन्दछ, त्यस्तै गरी ०' डिग्री नाघेपछि पानी स्वतः बरफमा परिणत हुन्छ । पानी तातो गरेपछि पुनः ब द्य बन्दछ र बाधपलाई चोको गरी पानीमा ने परिवर्तन गराइन्छ वा हुन्छ । यसको जबलन्त उदाहरण रक्सी बनाउने विधि पनि एक हो भने अर्को अर्थमा सूर्यको तापले पृथ्वीको पानी ताती बाल्प भै आकाशमा उडेर बादल बन्दछ र यो चिसो भएपछि वर्षाको रूपमा पानी पर्दछ । यो प्रक्रियालाई अंग्रेजी शब्दमा Condensation भनिन्छ । बुद्धारा प्रतिवेद गरिएको विश्व

धर्मका सिद्धान्तहरू परमार्थसत्य प्रतीत्यसमुत्पादको गरेको गायकसमूह ने उनको प्रेरणाको स्रोत भन्यो । सिद्धान्त पनि यस्तै प्रकारको छ । सबै वस्तु परतन्त्र र परिनिष्पन्न स्वभावको आधारमा रूपान्तरित भैरहङ्ग, नाम भन्ने केही छैन तर तरलता पानं, पानीको ठोसलाई बरफ र बाढीयलाई बाढ्य भनी यो बोधध्यको लागि मानिसले न उमाव राखेको हो । आखिर एकबाट अर्कोमा रूपान्तरित भैरहने प्रक्रिया अर्थात् विलय ने आखिर शून्यानुभाव हो, प्रतीत्यसमुत्पाद हो, प्रतिवेध हो । यही बुद्धको सत्य प्रतिवेधको ज्वलन्त उदाहरण हो । अर्को कुरा सिद्धार्थ गौतमले 'प्रतिवेध' को आडमा रहेर यस अवसागरका अनेकन विषयवस्तुहरूउपर निरन्तर मनमा अनेकन चिन्तनबाट तक्कितक गरेर महासम्बोधि (बुद्धत्व) लाभ बैशाखपूर्णिमाको सुदिनमा गरिएको थियो । केवल महासम्बोधि (बुद्धत्व) मात्र होइन, उनको जन्म र महापरिनिर्वाण पनि बैशाखपूर्णिमाके सुदिनमा भएको थियो । यसले बुद्धको जन्म, बुद्धत्व र महापरिनिर्वाण यी तीनलाई बौद्ध समाजमा 'त्रिसंयोग' भनिने प्रचलन छ ।

बुद्धत्व अर्थात् महासम्बोधिज्ञान प्राप्त गरेर बुद्धलाई यति असीम आनन्द प्राप्त भयो कि यसैभा मन मस्त भै डुबेर सात दिन, सात रात विनानिद्रा, विना आहार र विनासूची महासम्बोधि (बुद्धत्व) प्राप्तिको महाआनन्दको भुलभुलैयामा मनमस्त भइरहनु भएको थियो रे । यो महासम्बोधि भनेको बुद्धको मध्यममार्ग हो । यो माथिको पनि होइन, तलको पनि होइन, बीचको अर्थात् मध्यमको हो । उराहरणको लागि जब सिद्धार्थ गौतम ने रजना नदीको छोडमा बुद्धत्व प्राप्त गर्न आसन बढ्द भै निराहार तपश्चर्यामा लोन भै अस्थिपञ्जारमात्र बाकी रहने गरी बसेर पनि महासम्बोधिज्ञान अर्थात् बुद्धत्व प्राप्त गर्न सकेन । त्यसेबेला वीणा बजाउदै

बीणाको तार ज्यादै कस्तिसयो भने तीखो रुखो मन नपर्ने स्वर निस्कन्छ । वीणाको तार खुकुको भएपनि स्वर मिलान नभै अस्पष्ट स्वर निस्कन्छ । त्यसेले ठीक मिलाएको तारले वीणा ठीकसेंग मधुर स्वरले बजदछ । त्यस्तै गरी अति आहार नपची अजीर्ण हुन्छ । अल्पाहार भएमा पनि शरीरमा तागत नदिई निर्बल हुन्छ, ठीक आहारले शरीरमा बल प्राप्त भै निरोगी भै शरीर हृष्टपुष्ट र फतिसो बन्दछ । निराहार तपस्या पनि व्यर्थ छ, जीउलाई कष्ट दिनु ठीक छैन त्यसबाट ज्ञान पनि प्राप्त हुँदैन भनी उर्ध्युक्त ज्ञानबाट सिद्धार्थ गौतमले प्रतिवेध गरी बीचको मध्यम मार्ग रोजी महासम्बोधिज्ञान (बुद्धत्व) प्राप्त गर्नुभयो ।

(ज्ञानमाला)

मन्दिरा रानीको विलाप

अनु० दिव्यरत्न तुलाधर

हतपत आए प्राण, पुत्र पुत्री कहाँ गए ?
हिजोसम्म दौडी आई, आमा भनी पुकार्दथे ॥

फलफूल ल्याउँदा, दुवैले खोस्न आउँथे ।
तिनीहरू दुवे आज, हे तारणी, कहाँ गए ?
हे प्राण जालिमकुमार, पुत्री-प्यारी कृष्णाजिनी ।
कहाँ गयौ तिमीहरू, पापी आमा यहाँ छोडी ॥

हाती-घोडा खेलौनादि, तितर-वितर पारो ।
हरे ! हरे ! पुत्र पुत्री, कता गए हे प्राण स्वामी !

तानसेन, पाल्पामा ज्ञानमाला

— छत्रराज शास्य

१) ज्ञानमालाको प्रारम्भ

भगवान् बुद्धको जन्मस्थल नेपालको 'लुम्बिनी' विश्वका संपूर्ण बौद्धहरूको लागि पावन तीर्थस्थल हो । बुद्धकालदेखि नै नेपालमा बुद्धधर्म विभिन्नरूपमा विकसित हुँदै गरेको छ । नेपालमा ६-७ दशकप्रधिं येरवाद बुद्धधर्मको पुनर्विकास हुन थालेपछि भगवान् बुद्धका आध्यात्मिक, सत्य र शान्ति उपदेशलाई पद्धतय बनाई लय, सु॑, तालमा काठमाडौंको स्वयम्भू महाचैत्य र अन्य बौद्ध विहारहरूमा भजनको रूपमा गाउन थाले । स्वयम्भूमा चलिरहेको स्वयम्भू भजन समूहले वि. सं. १६६४ मा ज्ञानमाला भजनखलःको रूप लियो । त्यसपछि हिरण्यवर्ण महावि. १ ललितपुरमा संचालन भइरहेको भजनसमूहले वि. सं. १६६६ मा "तारेमास् संघ" (नागबहा:) को रूप लियो । यो दुवै संस्था खडा हुनमा भिक्षु अमृतानन्द र कान्छाबुद्ध वज्राचार्य (संगीतज्ञ) को महत्त्वपूर्ण योगदान रहेको छ । दुवै संस्थाहरूको शुरुवात नै नेपालमा "ज्ञानमाला" को सूचिपात मान्नुपर्दछ ।

वि. सं. १६६५ मा १ः वटा भजनहरू संग्रह वरी "भजनमाला" पुस्तकको रूपमा, भारतको कुशी-नगरको माया कुँवर स्थलबाट छपाई काठमाण्डौमा त्याइएको थियो । उक्त पुस्तकको दिवंगत भिक्षु धम्मालोक (भिक्षु प्रज्ञाभिवंशको नाममा) सम्पादक र दिवंगत भिक्षु अमृतानन्द प्रकाशक हुनुहुन्थयो । "ज्ञानमाला" पुस्तक धेरैपटक छापिएर अहिले अठारों संस्करण प्रकाशित भएको छ । नेपालमा नेपालभाषामा सबभन्दा बढी प्रति २ अठारपटकसम्म छापिएको पुस्तक "ज्ञानमाला" नै भएको छ ।

ज्ञानमाला संघ, संस्था, खलःको रूपमा काठमाडौंको साथै पूर्व र पश्चिम नेपालका सबै जिल्लाहरूमा करीब ७० वटा संस्थाहरू स्थापना भैसकेका छन् । यसरी ज्ञानमाला संस्था देशब्यापीरूपमा छरिएर विकसित भइरहेको छ ।

२) ज्ञानमालाको अर्थ

'ज्ञान' र 'माला' दुइवटा शब्द भिलेर बनेको ज्ञानमालाको अर्थ आध्यात्मिक ज्ञानको माला भन्ने जनाउँदछ । अर्थात् ज्ञानमाला भजनहरूमा धार्मिक, आध्यात्मिक ज्ञानको भंडार रहेको छ । 'ज्ञानमाला' शब्दको प्रयोग सर्वप्रथम वि. सं. १६६५ मा प्रकाशित 'भजनमाला' पुस्तकलाई २००० सालमा पाँचौं संस्करणको रूपमा "ज्ञानमाला" भनी ६८ वटा भजनहरू समावेश गरी प्रकाशित गरिएको थियो । नेपालमा नै ज्ञानमालाको प्रारम्भ एवं विकास गर्नेमा तानसेनको भीमसेन दोलमा जन्मनुभएको भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरका महत्त्वपूर्ण योगदान रहेको छ ।

यसरी संक्षेपमा अनुपर्दा, भगवान् बुद्धको धर्मो-पदेशलाई पद्धतय बनाई लय, सुर र तालमा, हार्मोनियम र तबलाको संगीतमा सामूहिकरूपमा गाइने भजन नै "ज्ञानमाला" हो ।

३) तानसेनमा दाफा भजन र ज्ञानमाला भजन संस्थाहरूको प्रादुर्भाव र विकास

(क) तानसेनमा दाफा भजन— काठमाडौं, ललितपुर र भक्तपुरबाट नै शाक्य, वज्राचार्य बौद्ध नेवारहरू तानसेनमा बसाइ सरी बसोबास गरेको

देखिन्छ । तानसेनका बौद्धहरूको मर्दा पर्दा परम्परागत विधि व्यवहार गर्ने गुठी बनाएको र ती गुठीहरू हाल सम्म पनि संचालन भइरहेका छन् । पहिले श्री भगवान् सनाःगुठी, आनन्द विहार, भीमसेन टोलमा वि. सं. १९६५ मा स्थापना भएको अन्वाज गर्न सकिन्छ । दोली श्री भगवान् बूढ़ रथयात्रागुठी, महाचंत्रविहार टक्सार टोलमा वि. सं १९७२ मा स्थापना भएको थियो । ज्ञानमाला संघ स्थापना हुनु प्रधिदेवि तानसेनमा यी पुराना गुठीहरूले दाफा भजन गर्ने, विहारमा भजन एवं बुद्धपूजा गर्ने काम गर्दै आएको देखिन्छ । भजनको विषय बस्तु मुख्य गरेर बुद्धधर्मके उपदेश र शिक्षा हुन्थयो ।

(ख) तानसेनमा ज्ञानमालाको प्रादुर्भाव र विकास— तानसेन पाल्पाका बौद्धहरू आपना व्यवहार र कामविशेषले काठमाडौं, ललितपुर आउने जाने गर्दथे । यही क्रममा काठमाडौं र ललितपुरका विभिन्न बौद्ध विहारमा संचालन हुने ज्ञानमाला भजन अवण गर्ने अवसर तानसेनबासीहरूले पाए । तानसेन फर्केर केही युवाहरूले एक आपसमा ज्ञानमाला भजन बारे कुराकानी र प्रयास गर्न थाले । यी ने प्रयासहरूको फलस्वरूप भीमसेन टोल अवस्थित आनन्दविहारमा वि. सं. २००४ वैशाख १६ गते 'ज्ञानमाला संघ' को जन्म थयो । सोही सालमा ने टक्सार टोलको महाचंत्रत्य विहारमा 'ज्ञानमाला सभा' को स्थापना थयो । ज्ञानमाला भजनको माध्यमबाट बुद्धधर्मको प्रचार प्रसार गर्न, नेपालभाषाको विकास गर्न र समाजसेवा गर्न आदि मुख्यरूपमा दुवै संस्थाहरूका उद्देश्यहरू रहेका छन् । तानसेन, पाल्पामा ज्ञानमाला भजनको प्रचार-प्रसार र विकास गर्नमा यी दुई संस्थाहरूको महत्त्वपूर्ण योगदान रहेको छ ।

(ग) ज्ञानमालामा बौद्ध युवाहरू— महाबोधि विहारमा, २०५४ सालमा स्थापित बौद्ध युवा संघले बौद्ध गतिविधिहरू गर्नुको साथै काठमाडौं र अन्य स्थानमा गई ज्ञानमाला भजन गरेका छन् । यसको साथै 'सत्य वचन' बौद्ध भजनसंग्रह भाग १ आदिको व्यासेट तयार गरेतो छ, जो ज्यादै लोकप्रिय भएको छ । यस्ते परेर २०६६ र २०५० मा स्थापित ज्ञानमाला सुधार समिति र बौद्ध सेवा समाज पाल्पा, टक्सार, तानसेनले 'बौद्ध भजनमाला' व्यासेट निर्णय गर्नको साथै सोही शीर्षकमा भजन पुस्तक पनि प्रकाशित गरेको छ । यी दुई संस्थाहरूले भजन व्यासेट तयार गरी तानसेनको ज्ञानमाला भजनको क्षेत्रमा महत्त्वपूर्ण भूमिका खेलेको छ । यस्ते २०५३ सालमा बुद्धविहार होलड-दीमा स्थापित करणा बौद्ध संघप्रनत्यर्गत "करुणा भजन समिति" गठन भई बुद्धविहारमा समय समयमा ज्ञानमाला भजन गर्दै आएको छ । ज्ञानमाला सभा, तानसेन, टक्सारले ५० वर्षमा प्रवेश गरेको स्वर्णजयन्ती-को शुभ अवसर पारेर 'बुद्धवचन' भजनक्षयासेट तयार गरेको छ ।

[घ] तानसेनमा बौद्ध महिलाहरू— तानसेनका बौद्ध विहारमा अष्टमी, पूर्णिमा, श्रौंसी र संक्रान्ति तिथिमा संपन्न हुने बुद्धपूजा र ज्ञानमाला भजनहरूमा बौद्ध महिलाहरूले पनि भजन गाएर साथ दिन्छन् । तानसेनका सर्वजसो विहारहरूमा बौद्ध महिला संस्था गठन भएका छन् ।

सबभन्दा पहिले २०३८ सालमा बौद्ध महिला भोजन व्यवस्था समिति, बुद्धविहार होलड-दीमा, २०४० सालमा बौद्ध महिला सेवा, आजीवन दायक समिति महाचंत्रत्य विहारमा, २०४१ सालमा बौद्ध महिला समिति महाबोधि विहारमा र २०५२ सालमा बौद्ध महिला सेवा समिति आनन्द विहारमा स्थापना भएका छन् ।

यी बौद्ध महिला संस्था हरूले आपना विवाहरहरू-मा आपने आयोजनामा पनि ज्ञानमाला भजनहरू गाउने गर्दछन् । यसरी तानसेनमा ज्ञानमालाको क्षेत्रमा बौद्ध महिलाहरूको पनि महत्त्वपूर्ण भूमिका रहेको निर्विवाद छ ।

४. तानसेनका बौद्धहरूको जीवनमा

ज्ञानमाला-

तानसेन, पाल्पाका बौद्धहरूको जीवनमा ज्ञानमालाले महत्त्वपूर्ण स्थान श्रोगटेको छ । जन्मदेखि मृत्युपर्यन्त गरिने विभिन्न धार्मिक संस्कार कार्यक्रममा बौद्धहरूको घर घरमा ज्ञानमाला भजन गर्ने परम्परा बसेको छ । बालक जन्मेपछि छठौं दिनमा गरिने शुद्धिकार्यदेखि अनन्प्राशन, मृत्युपछि गरिने शवयात्रा, पितृ परलोक भएको वार्षिक कायदमा पनि ज्ञानमाला भजन गराउने चलन र परम्परा बसेको छ । मानिस परलोक भएपछि अनित्यता, क्षणभंगुरता, मृत्यु अवश्यं भावी जस्ता गंभीर खालका ज्ञानमाला भजन गाएर शवयात्रा गरिन्छ । यसरी जीवनमा प्रत्येक घडीमा ज्ञानमाला भजनको साथले भगवान् बुद्धको उपदेश श्रवण गरेर, जीवनमा सुख, शान्ति र आनन्दको अनुभूति प्राप्त गर्न सकिने हुन्छ ।

५. ज्ञानमालाको भाषा र विषयवस्तु-

(क) भाषा— ज्ञानमालाको भाषा नेपालभाषा रहेको छ । बौद्ध नेवारहरूले आपनो मातृभाषामा नै भजन रचेर गाउने गरेका छन् । तानसेनमा पनि ज्ञानमाला भजन नेपालभाषामा नै हुने गर्दछ । तानसेन पाल्पामा नेपालभाषालाई जीवन्त राख्न ज्ञानमालाको महत्त्वपूर्ण योगदान रहेको छ । भजन गायनमात्र होइन, ज्ञानमाला संस्थाले धार्मिक प्रवचन र अन्य कार्यक्रम आयोजना गर्दा पनि नेपालभाषाबाट नै गर्ने गर्दछ ।

ज्ञानमाला संघको विधानसा एउटा उद्देश्य नेपाल भाषाको प्रयोग र उन्नति गर्नु रहेको छ । मातृभाषाप्रति अद्वा राख्नु, प्रेम गर्नु गौरवको विषय हो ।

नेपालमा नेवारहरूमात्र होइन अन्य गुरुङ, राई, लिम्बू, थकाली, मगर आदि सबै बौद्ध हुन् । अतः नेपालभाषाबाहेक अन्य नेपाली, गुरुङ आदि भाषाहरूमा ज्ञानमाला भजन उल्था गरी गाउनुपर्ने देखिन्छ । यसो भएमा ज्ञानमाला नेपाल राष्ट्रमा नै संपूर्ण बौद्धहरूमा व्यापक भई बुद्धका शान्ति उपदेश श्रवण गर्ने अवसर पाउन सक्छन्न । यस दिशातर्फ पनि सोचाइ हुन गई तानसेन पाल्पामा नेपाली र अन्य भाषामा उल्था गरी गाउने अस्थास भइरहेको खुसीको कुरा हो ।

[ख] विषयवस्तु— ज्ञानमालाको मुख्य विषयवस्तु भगवान् बुद्धबाट उपदेशित चार आर्यसत्य, आर्यअष्टाङ्गिकमार्ग, शील, समाधि र प्रज्ञा, दुःख, अनित्य र अनात्म आदि धार्मिक विषय नै रहेको छन् । यतिमात्र होइन सदाचार, शिक्षा र विद्याको महत्त्व, राष्ट्रभक्ति आदि कुरा समावेश गरी ज्ञानमाला भजनको माध्यमबाट जनचेतना अभिवृद्धि गरी बुद्धधर्मानुकूल शिक्षित, सुखी, शान्त र स्वस्थ समाजको निर्माण गर्ने प्रयासरत ज्ञानमाला धार्मिक संस्था भएको छ ।

[ग] तानसेनमा लोकप्रिय ज्ञानमाला

भजन— भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरबाट करीब १५ बटा भजनहरू रचना भएका छन् । तीमध्ये, ‘‘भो प्रभु भगवान् दरशन विव’’ अति नै लोकप्रिय भएको छ । उहाँका अन्य भजनहरू पनि त्यतिकै प्रभावकारी र लोकप्रिय भएका छन् । भिक्षु शाक्यानन्द महास्थविरको ‘‘मयेल प्रियजन अथलाः खेत्वनेगु’’ (प्रियजन जाँड रक्सी पिउत छोडो) सुधारवादी भजन पनि त्यतिकै

प्रभावकारी रहेको छ । भिक्षु महप्रजाबाट रचित 'झ्यालं फूँ वयाः' , भज जक सित यः मां इयाः तीगु गय्" यो भजन साहूं लोकप्रिय भएको छ । यसमा पञ्च इन्द्रिय-रूपी झ्यालहरूबाट बाधा उत्पन्न भई ज्ञानको बत्ती बाल्न नसकिएको गहिरो कुरा समावेश भएको छ । त्यस्ते लक्ष्मी नानीको "स्वदेशवासी तता केहे" मयजु विद्या ब्वना दिये माल" जनचेतना जगाउने भजन र धर्मरत्न उपासकको 'विरतन्याके शरण वनाः श्री, निर्वाणपदवी लायेमाः याकन" दान शील भावना प्रधानता भएको भजन पनि उतिक लोकप्रिय छन् ।

६: उपसंहार-

ज्ञानमाला भजन श्रवण गर्दा भजनले दिन खोजे-को सन्देश र भगवान् बुद्धको उपदेशमा ने चित्त एकाग्र पारी दृश्यने कोसिस गर्नुको साथै व्यवहारमा उतार्ने प्रयास

पनि गर्न सक्यो भने सार्थक हुन्छ तर भजनको लय र संगीतमा मात्र सुगम्भ भएर झुम्मिन वा मोहीत हुन थाल्यो भने कुशल कर्नको कर्मको मनको संगीतप्रति मोह उत्पन्न भई अकुशल कर्मतिर लाग्ने हुन्छौं ।

भगवान् बुद्धको आध्यात्मिक एवं शान्ति उपदेश जनमानसमा भजन संगीतको माध्यमबाट प्रचार प्रसार ज्ञानमालाको भूमिका साहूने महत्वपूर्ण रहेको छ । तानसेन, पाल्पामा ६० वर्षको ज्ञानमालाको इतिहास यहाँको बौद्ध र अङ्ग समाजको विविध पक्षमा श्रति ने महत्वपूर्ण योगदान पुऱ्याएको निविवाद छ ।

ज्ञानमाला संघ श्रानन्द विहारले स्वर्ण शुभ जन्मोत्त्व समारोह संपन्न गरिसकेको छ र ज्ञानमाला सभा महाचंत्य विहारले स्वर्ण जयन्ती समारोह मनाएको छ ।

धर्मचक्र प्रवर्तन गरौं

- दोलेन्द्ररत्न शाक्य

प्रतीत्यसमुत्पाद धर्मको
अनुलोम खुड्किलाहरू,
हुँख समुदय सत्य हुन्
हुँख चक्रका आधार हुन् ।

त्यही प्रतीत्यसमुत्पादको
प्रतिलोम खुड्किलाहरू
दुःखमुक्तिका कारण हुन्
धर्मचक्रका आधार हुन् ।

वेदनाबाट तृणा उत्पन्न भै
भवचक्का हेतु बन्छन्,
वेदनाबाट प्रजा उत्पन्न भए
धर्मचक्रका हेतु बन्छन् ।

बुद्ध स्वयंले मुक्तिका लाभि
धर्मचक्र प्रवर्तन गरे,
निर्वाणलाभी भक्त आफू
मार्ग दर्शन हासीलाई दिए ।

त्यस्ते हामी स्वयंले पनि
आफ्नो धर्मचक्र आफै घुसाओँ
याई हितकर शिक्षा बुद्धको
निर्वाण मार्गमा पाइला चालों ।

(वर्ष २६ अंक १२ बाढ क्रमशः)

अमर विद्या ज्योति

- शिवकुमार प्रधान
बागलुकुमार

मन्त्री - यस महान् राजसभामा उपस्थित सम्पूर्ण विद्वान्
महानुभाव तथा दर्शकहरू जाई स्वागत अभिवादन
छ अब प्रश्नोत्तर क्रम प्रारम्भ हुन्छ ।

शंकर - वेदान्तको मूल रहस्य के हो ?

अमर - वेदान्त ब्रह्मपरक छ, ब्रह्मप्रकाशक छ तथा
ब्रह्मप्रतिवादक छ । यसमा ब्रह्म धर्मको वर्णन
छ, संप्रेषण छ । यही यसको विशेषता हो ।

शंकर - यो कसरी संयोज्य छ ।

अमर - वेदान्त जीवात्मा कल्याणको माडगलिक प्रतीक
मानिन्छ । यसमा सर्वात्मबोध छ, जुन ब्रह्म
प्राप्तिमा निहित छ, सर्वान्तर्यामि तत्त्वको खोज
र शोध छ, यही संयोजनीय पर्यायभूमि हो ।
ज्ञान त ब्रह्मुखी छ, निरन्तर साधना, अस्यास
र तपस्याबाट ज्ञान दृढ हुन्छ । यही मानव-
जीवनको परम सारांश हो ।

शंकर - मेरो तर्क र प्रश्न शास्त्रीय ज्ञानसँग सम्बन्ध छ ।

अमर - केवल शास्त्रीय ज्ञानबाट परम सत्य, र ज्ञाश्वत
शान्ति मिल्न सक्तैन । निरन्तर ब्रह्मचिन्तन-
बाट सत्पदार्थको यथार्थ ज्ञान मिल्दछ, बल्ल
सर्वात्मबोध हुन्छ । यो सर्वात्मबोध निरन्तर
शान्ति र प्रज्ञा प्रदान गर्ने अबोध तत्त्व हो ।

शंकर - परम ज्ञान र परम धर्म भनेको के हो ?

अमर - ब्रह्मज्ञान ने परम ज्ञान हो, ब्रह्मधर्म ने परम
धर्म हो । ब्रह्मज्ञान परमार्थ शिखरमा पुग्ने
सोपान हो । ब्रह्मधर्मको विवेकबाट मानवजाई
अनीश्वरता र नश्वरताको बोध हुन्छ ।

शंकर - सद्ज्ञान आत्माको नित्यताको परिज्ञानबाट
मिल्दछ हैन र ?

अमर - विश्वमा ब्रह्मस्ति अखण्ड, ब्रह्मप्रकाश अप-
रिचिन्तन छ । यही शक्तिबाट सारा चराचर
प्राणीहरू संबीब छन् । ब्रह्म सम्पूर्ण ज्ञानको
केन्द्र हो, मानव त्यो ज्ञानबाट ज्ञानी छन्, ब्रह्म
परमतत्त्व हो, चराचरात्मक जगत् त्यसैबाट
आकृतिमान र निर्मित छ, ब्रह्म प्रेम हो, मानव
त्यसैको प्रंसी छ । ब्रह्म जीवन हो, मानव त्यसै-
बाट जीवित छ, ब्रह्म परम सत्य हो, मानव
त्यस सत्यको प्रकाशमा सत्स्वरूप छ । मानव यस
परमसत् ज्ञान प्रकाशमा सर्वात्मबोध पाउँदछ,
सारा चराचरमा ब्रह्मात्मिको ज्ञान हुन्छ ।

शंकर - कम र जीवनमा के सम्बन्ध छ ?

अमर - कमको निर्मित ने जीवन हो, जगत् कर्मक्षेत्र छ,
कर्म सुचारू ढंगले सम्पादन गर्ने ज्ञानको
आवश्यकता छ, सारा ज्ञातव्य विषय कियाका
साथ अनिवार्यतामा क्रियाको कारकरूपमा, ज्ञेय
छ । विहित कम अनुष्ठानको निर्मित तत्सम्बन्धी
ज्ञानको प्रयोजन छ, ज्ञानानुशीलनको आवश्यक-
ता छ । अनुष्ठेय र वर्जनीय कर्मसम्बन्धमा
वेदको उपदेश नै सर्वोपरि प्रामाण्य छ ।

शंकर - सहज समदृष्टि कसरी प्राप्त हुन्छ ?

अमर - सम्भाले वास्तविक मानवताको पथ प्रदर्शन
गर्दछ । जुन मानवमा समदृष्टिको विवेक
जागदछ, उसले समस्त प्राणीलाई आफू समान

ठान्डछ । कहणा नै धर्म हो, विवेक प्रज्ञा, सर्वप्रति समता मानवताको उज्ज्वलतम प्रतीक हो । समताको भावनाबाट प्राणीमा नैसंगिक उज्ज्वलताको अवतरण हुन्छ । उसको निश्चित शाश्वत शान्तिको देलो खुल्दछ ।

शंकर - वेदान्तको सार के हो ?

अमर - भगवन्मय जीवन नै वेदान्तको सार हो । समस्त कर्म भगवत्कर्ममा, सम्पूर्ण यज्ञ भगवद् यज्ञमा सारा प्रेम भगवत्प्रेममा, सम्पूर्ण विन्ता भगवचिच्चन्तामा तथा समस्त योग भगवद् योगमा परिणत गर्नु नै वेदान्तको शिक्षा हो । वेदान्तको सर्वोत्कृष्ट अनुभूति धरातलमा नै हुन्छ । भगवद् भक्ति नै वास्तविक वेदान्त हो । यसको प्रसाद जड, चेतन र बनस्पति जगतमा समान छ ।

शंकर - मानवको परम धर्म के हो ?

अमर - भगवत्प्रेममा आत्मोत्सर्वं गर्नु नै परम धर्म हो किनकि चराचरमा भगवान्को चेतन्यमय सत्ता प्रकाशमान छ । ब्रह्मको नित्य, अनन्त अखण्ड ज्ञान, कर्म र प्रेममा नित्य युक्त हुनु नै साधना हो, यही अनुभूति आत्मनियोग गर्नु नित्ययोग हो ।

शंकर - जातिभेद आशीष हो कि अभिशाप ?

अमर - जातिभेद अभिशाप हो, यो धर्मको कलंक हो । यसबाट विश्व संतप्त छ । मानव एक कलाकार-को कृति हो । त्यसमा भेद दृष्टि सर्वथा अधर्म छ । एक नै ब्रह्म चराचरमा निदास छ । मानवताबादी भावनाबाट अनुप्राणित भएर भगवान् बुढले निराकार्युक्त ब्रह्मसता स्थापना गरेका छन् । सर्वहित भावनाको विकास नै मानवताबाद-को चरम सीमा हो । बौद्ध दर्शनमा ब्रह्मज्ञान उज्ज्वलतर, सुन्दरतर र महत्तररूपमा प्रकट छ ।

शंकर - मावनधर्म के हो ?

अमर - संसार नश्वर छ, यसप्रति अनाशक्त रहेर ज्ञानमा प्रयत्नशील रहनु नै मानवधर्म हो । केवल

सांसारिक आसक्तिले मानव दानव बन्दछ, संसार बुःखमय संक्षेमा मानवलाई देवता बन्ने प्रेरणा मिल्छ । पस्ता ब्रह्मवादीहरू सदासर्वदा ब्रह्मज्ञानको अनुसंधानमा तल्लीन रहन्छन् ।

शंकर - ब्रह्मज्ञानको तत्त्व के हो ?

अमर - जब अध्यात्मप्रति मन्त्रा पैदा हुन्छ, तब साधक-को सम्पूर्ण कर्म भगवत् पूजा र प्रसन्नताको उपकरण बन्दछ । उसले ब्रह्मको भगवन्मय, विश्वमयरूपको अनुभव गर्दछ । त्यस बेला ऊ भगवद्भावबाट भावित, मर्यादित र संयमित हुन्छ । यो ब्रह्म जीवनको परिचायक हो । प्रवृत्तिको संभावित पथ मानवजीवन हो, निवृत्ति प्रवृत्तिबाट अतीत जीवन बौद्ध जीवनको प्रतीक हो ।

शंकर - अरु के विशेषता छ ?

अमर - ब्रह्मज्ञान नै परम कल्याणमय मार्ग हो जुन ब्रह्मज्योतिथाट सदा प्रकाशमय छ । आत्मज्ञान, सर्वहित, सर्वात्मबोध, प्रज्ञा, कहणा आदि वेदान्तका निष्कण्ठक पथहरू हुन् । ब्रह्मज्ञानको वरण नै साधना र उपासनाको परम रहस्य, परम सफलता हो ।

शंकर - जीवन सार्थकता कसरी प्राप्त हुन्छ ?

अमर - जब मानव-जीवनको प्रवाह स्वयंबाट पन्छिएर परमा पुगेर प्रवाहित हुन्छ, तब जीवन सार्थकतामा परिणत हुन्छ । ब्रह्मभाव परिपूर्ण महिनामा प्रकट हुन्छ । त्यस बेला साधकको कर्मशक्ति, विचारशक्ति र ज्ञानशक्ति ब्रह्मपय, चेतन्यमय बन्दछ । उसको साधना विशुद्ध र परिपूर्ण हुन्छ । साधकलाई एक अखण्डनीयका साथ ज्ञानानन्दधन परम तत्त्वको अनुभूति हुन लाग्छ ।

अब म अपराह्नकालीन स्थान र सन्ध्या गर्न जान्छु, अविलम्ब फर्केर आउनेछु । दर्शक तथा श्रोता, महानुभावहरू ! केही समयको निश्चित अवकाश पाऊँ । सरकारमा पनि क्षमाप्रार्थी छु ।

अमरसिंह उठे र सर्वसंग बिदा बएर ग्रामपो आधमतिर प्रथान गरे । (क्रपशः)

सबभन्दा सानो पुस्तकमा थाई इतिहास

- धर्माराम (विपर्सी)

बुद्धसम्बत् २५४० (सन् १६६७), डिसम्बरको प्रत्यतिर एउटा पुस्तक प्रकाशित भयो । त्यस पुस्तकको आकार १.४ १.६ से. मी. मात्र छ । प्रथम संस्करणमा ३०,००० प्रति प्रकाशित भएको यस पुस्तकको मुख्यमा राजा ताकसिनको ध्यानस्थ चित्र छ र पछाडि विश्वारोहण गरी तलवार उठाइरहेको रंगीन चित्र लाद्याकावगुह सभा प्रेसद्वारा मुद्रित र थाइसरकारको शैक्षिक नामप्री केन्द्रबाट प्रकाशित यो पुस्तक विश्वमा ने सबभन्दा सानो हो । यसको नाममात्र खाली अर्थात् पढन लिकिन्छ बाकी कुरा थ्राइग्लासको सहायताद्वारा भाव पढन लिकिन्छ ।

यसको १४.५ २१००० से. मी. आकारको अतिलिपि थाइबाथ ६६६०० (नौ सय उनान्सय) नृपमा प्रकाशकका शाखाहरूमा उपलब्ध छ । यसमा नम्मा ३८ पृष्ठ छन् ।

श्री बिरुलहकुलबाट पूर्णतः थाइमात्रामा सम्पादित यो कृतिको नाम हो, 'कृताभिनिहार समदेच बरचाउ ताकसिन महाराज' अर्थात् ताकसिन महाराजका जीवनमा यसका आशर्चय जनक घटनाहरू । तिने घटनाहरूबाट प्रभावित भएर जनताबाट मौसूफ अवश्य ने बुद्धांकुल (भावी बुद्ध) होइबक्सः छ भनी मान पाइबक्सेको थियो । मौसूफ बौद्धनिक बौद्धेश थाईदेशको निर्माता होइबक्सन्थयो । यस्तू ग्रामे विरतनका अनुयायी होइबक्सन्थयो । परम्परा बोद्धसमाजमा हुकिबक्सेको र धेरै महत्वपूर्ण धार्मिक विवाहपूर्ण गरिबक्सेको हुनाले मौसूफका जीवनी ने बोद्धधर्मको इतिहासको एउटा अंश बनापुगेको छ । यसको भावानुवाद यहाँ प्रस्तुत छ:-

ताकसिन महाराजको शुभजन्म १७ अप्रैल बुद्धसम्बत् २२७७ मा राजधानी थ्री अयुध्याका राजा परम्पराको शका राज्यकालमा भएको थियो ।

मौसूफ एउटा रंतीदुनियाका परिवारमा पैदा-भइबक्यो । मौसूफका पिता चीनियामूलको थ्री हाइहथड खुनबड्ढन भन्ने दर्जाको जागिर पाएका, सरकारी राजस्व हेर्ने कर्मचारी थिए । माता नाडनकइयह नामको थाइ-जातिकी महिला थिइन् । यो परिवार समूहनायक रजौटा चक्रीका घर नजिकै घरबार गरी बसेको थियो । त्यसैले रजौटा चक्रीले सो स्थानो बालक मागेर लिई धर्मपुत्र बनाई पालिराखेको र सिन भन्ने नाम राखिदिएको थियो ।

उमेर ६ वर्षको पुरादा पढाउनका लागि रजौटा चक्रीबाट वातकोषावास विहारमा भिक्षुगुह थाइडीकहाँ लगेर राखिनुभयो । १३ वर्षको हुँदा परम्पराको शराजाकहाँ लगेर दरबारिया परिचारको काममा लगाइनुभयो । श्री सिनले विभिन्न विवेशी भाषाहरू सिकनुभयो । चीनियाँ, भियतनामी, मुसलमानी भाषा राज्यरी बोल्न सक्ने हुनुभयो ।

श्री सिन २१ वर्षको भएपछि वातकोषावास विहारमा उपसम्पन्न भिक्षु हुनुभयो । ३ वर्षसम्म भिक्षु हुनुभयो । पछि भिक्षुत्व छोडेर जागिरमा लाग्नुभयो ।

राजा एकादशनका पालामा बोद्धकबाट श्री सिन लाई ताक प्रदेशका अयाधीश र पछि त्यहाँका रजौटा बनाइनुभयो ।

बुद्धसम्बत् २३०८ मा बर्मासिंग युद्ध गर्न राजाबाट राजधानी अयुध्यामा बोलाइनुभएका रजौटा ताक-ताकले धेरै प्रशंसनीय काम गर्नुभयो । उहाँ बजिरप्राकार

भन्ने पदबी लिई कांफायुङ्गज्ज (फेजर) प्रदेशका नायब
राजा भयो तर वहाँलाई राजधानीको रक्षार्थ शत्रुसंग
लडाई गरिरहनुपर्यो ।

उनले बीरतापूर्वक लडेर धेरैपटक विजयश्री
हालिल गरे । यद्यपि एकचोटि लडाईमा रजौटा ताकले
पर्याप्त थप सेनिकबल नपाएको ले सेनालाई पछाडि
हटाउनुपरेको थियो । केरि एकचोटि बज्रपुरोका रजौटा-
कासाथ बर्मसंग युद्ध गर्नजाँदा उहाँमा आरोप लगाइएको
थियो कि बज्रपुरी रजौटालाई वहाँले खतरामा छोड़नु-
भयो र त्यस्तै श्रयुध्या नगर गुम्नुभन्दा ३ महिनाजिति
आगाडि एक दिन बर्मेली पक्षले नगरको नजिक चढाइ गर्दा
रजौटा ताकसिनले चौतरियाका अड्डाको पूर्वस्वीकृति
लिनुश्यावे बर्मालाई तोपले हाँने निर्णय लिनुभएको
थियो । यसबाट उहाँले झन्दे ज्यानसजाँय पाउन आँठेको
थियो ।

राजधानी (श्री श्रयुध्या) मा नै डटेर लडिरहन-
मा हतोत्साहित हुनाको कारणले गर्दा र श्री श्रयुध्या
नगर अवश्य पनि बर्मेलीहरूबाट पराजित हुनेछ भन्ने
बिचारले ३ जनवरी बुद्धसम्बत् २३०६ को सन्धाकालमा
रजौटा ताक लगभग ५०० जना लडाकूहरू बट्टेर वात-
विजय विहारको छावनीबाट निस्की चक्रवीह बनाई
बर्मालाई पूर्वबाट पेल्दै जानुभयो ।

सो रातभर वित्तासाथ बर्मेली पक्षले पनि तुरन्ते
बोधिसंहार गाउँमा भेटाउन आइपुर्यो । अनि रजौटा
ताकले दलबलसहित भई लड्दै बर्मेली संन्यलाई तितर-
वितर पारी पराजित गरिदिनुभयो र धेरै हातहतियार
हात पार्नुभयो । त्यसपछि निस्केर रसद खोजनका लागि
घराननक गाउँमा बसेरा गर्नुभयो । त्यहाँ पनि आक्रमण
र प्रत्याक्रमणहरू भएर केरि एकचोटि बर्माको हार
भयो ।

बर्मेलीहरूदेखि लुकिबसेकाहरू उहाँको विजयको
खबर सुनेर बाहिर आई आफूहरूलाई पनि थाईपक्षमा
समावेश गरिलिन आग्रह गर्न थाले । विभिन्न समहका
सरदारहरू पनि बिनतीभाव गर्न आए । रजौटा ताकका
दलले रसद पानी पनि प्रशस्त पायो । हात्तीघोडाहरू पनि
झन्द झन्द थाए । अनि नगरनायक हुँदै गई प्राचीनपुरी
नदी तरेर पश्चिमतिर दडक्की महावीधि घाटमा बास
बस्नुभयो । बर्मेली पक्षका थल तथा थलसेनाले अझै
पछ्याउँदै थियो । रजौटा ताकले देखनुभयो कि खुल्लम-
खल्ला लडेर बर्मालाई जित्न सकिन । अनि उहाँले जय-
भूमिबड़खायममा लुकेर खेतमा हिँडिरहेका बर्मेलीहरूसंग
लडन पर्खिरहनुभयो । बर्मेलीहरू यो चाल नबुझिक्कनै
पिछा गर्दै आउँदा छेउछाउबाट आक्रमण गरिदिनाले
तिनीहरूमा भगदड मचेको थियो । त्यसबेलादेखि बर्मेली-
हरूले रजौटा ताकलाई पछ्याउन छोडे ।

रजौटा ताक दलबलसहित जलपुरी हुँदै रयअड
नगर जित्ने उद्देश्यले त्यहाँ गई सुदृढ भई बस्नुभयो ।
त्यस बेलासम्म राजधानी श्री श्रयुध्या बर्माको हातमा
गएको थिएन । त्यसो हुनाले रजौटा ताकले रयअडमा
आक्रमण गर्नु देशको ऐनविपरीत काम गरेको ठहरिन्थयो ।
आफू विद्रोही नभएको कुरो जनाउन रजौटा ताकले
आपना मान्छेहरूबाट आफूलाई राज्यप्रमुखलाई झें सम्बो-
धन गर्न लगाउनुभयो । त्यसबेलादेखि उहाँका मतियार-
हरूबाट उहाँ राजा ताक भन्न थालिनुभयो ।

महाराज हुनतिर

बुद्धसम्बत् २३१० को अप्रिल महिनामा पुर्व
बर्मेलीहरूबाट राजधानी श्री श्रयुध्या विनाश भयो
रजौटा ताक रयअड नगरमा सुदृढभई बस्नुभएको थियो
त्यहाँ समुद्री किनारस्थित सदरमुकामहरू ग सरदार
भइबसेकाहरू जस्तै जलपुरीका श्री थाईपूनकलेक आदि

हस्तलाई दबाउनुपरेको थियो । रथ्रद्ध नगरमा कार्यवाहक सामन्त रामह्यूनसग्रह भागेर गई चन्दपुरी नगराधीश रजोटा चन्दपुरसँग मिल्न गएका थिए, जो अर्थे राजा ताकप्रति समर्पित भइसकेका थिएनन् ।

सामन्त रामह्यूनसग्रह र रजोटा चन्दपुर राजा राजा ताकलाई साहौं बीर र युद्धकुशल र जित्न मुश्किल बान्दथे । त्यसो हुनाले छलद्वारा केव गरिलिने विचार-ले ५ जना मिश्रहरूमार्फत् राजा ताकलाई नगरभित्र बोलाउन पठाए ।

राजा ताकले सधममं तिनका उपायको चाल बन्नुभयो । त्यसो हुनाले उहाँले चन्दपुरीलाई जितेर ओड्ने अठोट गर्नुभयो । यसको लागि आफ्ना संन्यहरूलाई अर्हो दुकुम दिनुभयो ।

“आज साँझ हामी चन्दपुरी नगर आक्रमण गर्नेंगो । दलबलले साँझको भात पकाई खाइलाई गरिएपछि नाइके र दल सबैले उब्रेका खानेकुराहरू भावेर भाँडाबर्तनहरू फुटालिहाल । हामी भोलिको अन्तार नगरभित्र न गर्नेछौं । यदि आज साँझ नगरलाई लिन सकिएन भने सबैजना मर्नेछौं ।”

राजा ताकका सेनाले सशस्त्र आक्रमण गरेर चन्दपुरी नगरमा पसे । त्यहाँ आफ्नो अधिकार जमायो चन्दपुरीलाई आफ्नो अधीनस्थ पारिसकेपछि बाव नगर-आक्रमण गर्न जानुभयो । त्यहाँका काजीहरू र जनता-बच्चे उहाँको आधिपत्य स्वीकार गरेको हुनाले राजा ताकका सेना रसदपानी, शस्त्रशस्त्र एक शयवटाभन्दा बढी युद्धजहाजहरूले युक्त भयो । चराज फिर्ता लिने अभियानको तयारी शुरूभयो । राजधानी श्री अयुध्या नगरबाट भागेर आएका बोहदाका मुख्य मुख्य दरबारिया भारदारहरू चन्द्रकालिका श्री वेर महादलेक् र श्रीमुत्तिचिन्ता

हुमफ्राय महादलेकहरू सम्मिलित थिए ।

बुद्धसम्बत् २३१० को वर्षान्ततिर श्रीधिवेरीको छतु सकिएपछि राजा ताक चन्दपुरीबाट जलसेना लिएर धनपुरी नगरमा आक्रमण गर्न चाउक्या नदीको मुखतिर अग्रिसर्नुभयो । त्यहाँ थाइमूलका श्री थप्रदइन बर्माको तरफबाट नगरको सुरक्षार्थ लगाइएका थिए । श्री थप्रदइनले सो खबर लगेर बोधिसामतनमा छावनी गरी पसेका बर्मेली सेनापतिलाई बताए र उनी आफ्नेले धनपुरी नगर रक्षा गरिराख्न सेनाहरू जम्मा हुन आज्ञा दिए तर ती योद्वाहरूमा आपने स्वजातिक थाइबन्धुहरूसँग लड्ने इच्छा थिएन । तसर्थ राजा ताकसिनका सेनाले धनपुरी नगर विजय गरिलियो र श्री थप्रदइन मारियो ।

बर्मेली सेनाध्यक्ष सुकीले उपसेनापति मग्रज्याका नेतृत्वमा राजा ताकसिनका जलसेनाहरूलाई प्रतीकार गर्न पठाए । ती जबर्जस्ती पठाइएका थाइसेनाहरूलाई लड्न मन थिएन । अनि उपसेनापति मग्रज्या भागेर बोधिसामत छावनीमै फर्के । राजा ताकले आपना सेनाहरू लिएर सो बर्मेली छावनीमा धावा बोले । सेनाध्यक्ष सुकी त्यहीं मारिए ।

यसरी थाइजातिको स्वराजको पुनरुदय भएको थियो । लगभग ७ महिनाको पराधीनतापछि थाइदेशको स्वाधीनता सम्पन्न गर्न सकिएको थियो तर त्यसबाट भएको विनाशलीलाले त्यस्तो राज्ञो राजधानी श्री अयुध्या शहर पूर्णरूपमा छवस्त भयो । विहार-मन्दिरहरू, दरबारहरू, जनताका घरबारहरू आगोबाट जलेर मरम्मत अयोग्य हुनगयो । त्यसो हुनाले ताक रजोटाले धनपुरी नगरलाई नयाँ राजधानी रूपमा रोजनुभयो । उहाँको दरबार वातअरहणको दक्षिण र वातमोलिलोक्यारामको उत्तरतिर रहेको छ । अहिले यसलाई पुरानो दरबार भनिन्छ ।

अभिषेक प्राप्ति

ताक राजाले अभिषेक प्राप्तिको विधि गरेर २८ डिसम्बर बुद्धसम्बत् २३११ मा विधिवत् राजा भए। धनपुरी नगरमा राज्यारोहण थयो। त्यसबेला उहाँ ३४ वर्षको हुनुहुन्थयो। चौथो राजा श्रीसर्वज्ञ कहलाउनुभयो। त्यसबेलादेखि दुनियाबाट उहाँ धनपुरीका महाराजा ताकसिन कहलिनुभयो।

ताकसिन महाराजले १५ वर्षसम्म राज्य गरिबकस्यो। यस अवधिमा मौसूफले लडाईंको कारणबाट अस्तव्यस्त भएको देशलाई हेरिबचार गरिबकसनुपन्थयो। देश सुदृढ बनाउन धेरै निहेनत गरिबकसनुपरेको थियो। अनेक मुख्यमुद्य बस्तीमा आफै ठूलो भई बसेका ५ जना सरदारहुलाई दबाउनु पनि परेको थियो। बर्मासिंग ६ पटक युद्ध गरेपछि बर्मासिंगको लडाईं सिद्धियो।

त्यसबेला थाईदेश उत्तरमा लानना राज्यसम्म, पूर्वतिर राजधानी बरपाड, चौथडचन्दन, कम्बूजासम्म र दक्षिणी भियतनाम, त्यस्तै पश्चिम र दक्षिणतिर भरिद शहर, तनावशीनगर, द्रैपुरी नगर र बाङ्कानूसम्म फलिएको थियो। ऐनकानूनका पुस्तकलाई मौसूफले सम्पादन गराई कानूनी व्यवस्थाको उद्घार गरिबकस्यो। बन्दव्यापारलाई प्रोत्साहन दिइबकसेको थियो। विशाल राजकीय पानीजहाजहरू चीन र भारतसम्म पनि पुगे। शिल्पकलाको खेत्रमा कालीगडहरू जम्मा गराई तिनीहुल्को काममा मदत गरिबकिस्यो। मौसूफले नृत्य, बाजागाजा र साहित्यकलाको समेत उद्घार गरिबकसेको थियो।

विभिन्न विहारहरूमा राजकीय पुस्तकालयहरू बनाउन लगाई बाङ्कमयहरू जीर्णोद्धार गराइबकिस्यो। विभिन्न विहार-मन्दिरहरू जीर्णोद्धार गराइबकिस्यो। मौसूफके राज्यकालमा बर बुद्धमहामणिरतनपटिभाकर

(बककस्थित पन्नाको बुद्धमूर्ति, इमेरलड बुद) चौथडचन्दन नगरबाट थाईदेशमा ल्याइएको थियो।

अग्रिलो ६ तारिख शनिवार बुद्धसम्बत् २३२५ मा ताकसिन महाराजा ४८ वर्षको उमेरमा स्वर्गारोहण होइबकस्यो।

देशको लागि गुण लाइबकसेको मौसूफका देनको स्मरणार्थ २ डिसेम्बर बु. सं. २४६७ देखि हरेक वर्ष राजाको शालिकमा पूजा अभिनन्दहरू गर्न थालियो। २९ अक्टूबर बुद्धसम्बत् २५२४ देखि मौसूफ ताकसिन महाराजको रूपमा प्रसिद्ध भए।

बाल्यावस्थाका आश्चर्यजनक घटनाहरू

ताकसिन महाराज जन्म होइबकसेदा मौसूफको शारीरिक रूपर्ण साहै सुन्दर थियो। समुद्रयाई (थाईवृत्तान्त) मा यसबारेमा वर्णन गरिएको छः-

“ सो कुमारको जीउ वर्गाकार थियो। अर्थात् पाइतलादेखि शरीरको बीच नाभीसम्मलाई नाप्दा एक भाग, नाभीदेखि शिरको कपालको किनारातम्म नाप्दा एक भाग र छातीको मध्यभाग अथवा स्तनयुगलको मध्यदेखि बायाँ ओलाका टुप्पोसम्मको एक भाग, दायाँ-तिरको एक भाग। यी चारै भागका दूरीहरू बराबर थिए। घटीबढी थिएनन्। नाभी यति गहिरो थियो कि बोकासहितका २ वटा सुपारी त्यहाँ ग्रद्दध्यो। यो वर्गाकार शरीर बान्की भगवान् श्रमण गौतमका श्रीरूपको जस्तो बुद्धलक्षणको छ ।”

शिशुको जन्मक्षणमा आकाश निर्मल थियो बादल, कुहिरो, लागेको थिएन। वर्षारहित थियो त उनी जन्मेको धुरीको खम्बामा चट्याड बज्रेर्को थियो। यसबाट कसैलाई कुनै हानी नोक्सानी भने पुगेको थिएन। यस्तो आश्चर्ययुक्त घटना इवेतमहालक्ष ओढी राजा हुन्द्यक्तिको पारमिताबाट घटेको हो भनी भनिन्छ।

जन्मेर ३ दिनपछि एउटा आजिगर जिव श्राई दक्षिणाखर्तं तरिकाले शिशुको टोकीरीमा बेरेर बसेको देखेर मातापिताहरू साहू आत्तिए किनकि चीनिया धारणाअनुसार यो एउटा अनिष्टकारी दृश्य थियो र यसो हुँदा शिशुलाई जिउँदै गाडनुपथ्यो । नजिकै घर भएका रजौटा चक्रीले सो कुरी थाहापाउनुभयो । करुणावश अनि सो शिशु मागेर लगी धर्मपुत्र बनाई पालेर राखे । त्यसेबेलादेखि उनका धनद्रव्य र लाभसत्कार बढिए हुँदै थायो । त्यसेले सो बालकलाई सिन (सम्पत्ति) भनी बोलाउन थालियो ।

एउटा श्रको महान् आश्चर्ययुक्त घटना घट्यो जब बालक सिन उमेरले १० वर्षको भयो । उहाँले वातकोषावासमा जुवा खेल्ने अखडा बनाउनुभएको थियो । उहाँ आफू नाइके भई वातका अरू विद्याथी-शिष्यहरूलाई गेडागुडी बाजी राख्नलगाई खेल्नुभयो । त्यसको सुइङ्को विहारका भिक्षुगुरुले पाएर ती गेडागुडी बाजी राख्नेहरूलाई दण्ड दिए ।

नाइके हुने बालक सिनलाई उहाँको यो नराच्चो कामकुरोको प्रचार गरेर चेताउन दण्ड दियो । साँझ-देखि उनका दुबै हात घाटको भन्याडमा गोखेलौरी बाँधी जीउ पानीमे ढुबाइराखियो । अनि भिक्षुगुरु पाठ्यूजा गर्न गए ।

पाठ्यूजा सकिएपछि राती बालक सिनलाई पानीमा ढुबाइराखेको कुरो भिक्षुगुरुलाई थाद भएछ । अझ यो त ज्ञन् पानी चढ्ने समय हो । त्यसो हुनाले भिक्षुगुरु अरू भिक्षुहरूसंग हत्तरपत्तर घाटमा गई हेरे । उनीहरूले पानी घाटको किनाराको हद नाघिसकेको देखे । अनि राँको बालेर बालकलाई खोज्न थाले । उनीहरूले के देखे भने बालक सिन घटको किनारमा अड्किरहेको थियो । उनको हात घाटबाट उखेलिएर त्यहाँ पुगेको भन्याडमा बाँधिएकै थियो । सो बालक सिनलाई बाँधिएको ढोरी फुकाली माथि त्याउँदा भिक्षुहरूले देखे कि बालक सिनलाई कुनै किसिमको बाधाहानि पुगेको रहेनछ ।

राजा भइसकेपछिका आश्चर्यजनक घटनाहरू समुद्री तूफानमा पर्नु

बुद्धसम्बत् २३१२ मा राजा ताकसिन जलसेना लिई जहाजमा चढी श्री धर्मराज नगरमा आकमण गर्न भनी सवारी होइबसेको थियो । जहाजी सेना बाढ्यलमा पुगानासाथ साहू चक्रो तूफान चल्यो । अगाडि गएका जहाजहरू छुट्टिएर जताततै छरिए । सेनाहरू खाडीमा ठाउँ खोजेर लुकेर बस्नुपन्यो । अनि मौसूफले त्यहाँ आदमकदको एउटा अस्थाई देवताथान बनाउन लगाई भाकलका सामग्रीहरूसमेत राजदान गरेर आरक्षक देवताको पूजा गरिबद्धयो । राजाले आफ्नो पूर्वजनमदेखिको र वर्तमानकालको पारमितालाई साक्षी राखी सत्याधिष्ठान गरिबद्धयो । राजाबाट गरिआएको पुण्यबलबाट तूफानका झोककाहरू शान्त हुनगए ।

वर्षात मागिबद्धसेको

बुद्धसम्बत् २३१३ मा राजा ताकसिन सेनाका साथ छियडमाई नगरतिर सवारी हुँदा स्थलमार्गमा गर्दै बीचबीचमा रेनबसेरा गर्दै कुमलहरू गाउँसामा पुगेर त्यहाँ छावती जमाइबद्धयो । त्यो बेला ग्रीष्मऋतु थियो, पानी पाउन गाहो थियो । त्यसकारण मार्गदर्शकले बिन्ती गरे, यो पहाडको बारिबाट पारिसम्म जाँदा दूरी ३०० सेत (७.५ कि. मी.) छ र पानी पाउन ज्ञने गहारो छ ।

अनि मौसूफबाट हुकुम भयो ।

“चिन्ता नगर, यो मेरो जिस्मा भयो । आज साँझ समयसूचक घण्टी नबजाऊ । घडी लगाइराख । रातको ११ बजेतिर वर्षात हुनेपछि ।”

अनि त्यहाँ आदमकदको एउटा अस्थायी देवताथान बनाउन लगाई भाकल र पूजा अनुष्ठान गरिबद्धयो । राजाले आफ्ना पारमिताको सत्याधिष्ठान गरिबद्धयो । त्यसदिन अघिपछि जस्तै बादल र वर्षारहित भई मौसम सफा थियो तर राजाको सत्याधिष्ठानको तेजले र देवताको प्रतापले रातको १० बजेर = पाद पुग्दा यति ठूलो वर्षात भयो कि भल बरनथाल्यो । जंगलका मुठाहरू पानी ले बगाउन थाले ।

ताकनगरमा प्रातिहार्य

बुद्धसम्बत् २३१७ को शुरूमा बर्मलाई युद्धमा परास्त गरिसकेपछि त्यहाँबाट राजधानी नगरतिर सवारी होइबकस्यो । मौसूक त्यहाँ दलबलसहित ताक मुकामको समुद्री किनार भई पानीको धारसंगसंगे गइरहेदा मौसूफको नाड मुढोसंग जुधिनाले ढल्यो । अनि मौसूफ बगरमा चरिदबकस्यो । पानीले भिजेको राजग्रामभूषणहरू बोकी पछ्याउंदै आएका तोपखानाका अधिकारिले त्यसलाई पसारीहेर्दा देखे कि राजाभूषणका एकटुकडा केही नभए-को भी सुकिलो अवस्थामै पाइयो । यो पनि साहं आश्चर्य-जनक घटना थियो ।

मौसूफ ताकनगरमा सवारी हुँदा राष्ट्रियबन लान-साङ सम्बन्धमा बताइने गरिएको घटना पनि उल्लेख छ ।

ताक प्रदेशको रहायड ग्राममा छावनी गरी बस्दा मध्यन् जातीय मानिसहरू स्वामीभक्ति चढाउन आएकाथिए । त्यसकारण बर्मेली सेनिकहरू उनीहरू-लाई पछ्याउंदै आक्रमण गर्न आए । मौसूफ दलबलको नेतृत्व गरेर तिनलाई धपाउन सवारी हुँदा आफ्ना दलबलबाट छुट्टिई बाटो विराएको थियो । त्यो ठाउँ घोरजंगली थोक थियो । रातको समय थियो । सेनिकहरूले मौसूफलाई पछ्याउन नसकेपछि एकठाउंमा छावनी जमाई बसे । त्यो छावनीबाट बेगले एउटा चम्किलो ज्वाला आकाशतिर गएको देखियो र अचानक युद्धाशब हिनहिनाएको पनि सुनियो । अनि सेनिकहरू हुत्तिएर त्यो ठाउंमा गई हेर्दा त्यहाँ ढुँगे मैदानमा घोडामाथि सवार राजालाई भेटे । मौसूफका शरीरबाट ज्वाला निस्तिरहेको थियो । बर्मेली सेनिकहरू मौसूफलाई चारेतिर घेरी घोप्टो परी अभिवादन गर्दथिए ।

त्यसै क्षणमा त्यहाँ वज्रपात भएको थियो । त्यसैले मानिसहरू त्यो ठाउंलाई वज्रपात भएको मैदान (लानसाङ) भन्न थाले । त्यहाँको छहराको दोलो तह-

तिर जहाँ मौसूफ सवार होइबकसेको हो त्यहाँ अझै घोडा-को पदचिन्ह देखिन्छ ।

पारमिताको परीक्षा गर्दा घंटा बजेको घटना

छियडमाई प्रदेशमा बर्मेलीहरूसंग युद्ध सकिए-एउटा ताकसिन महाराज वातदग्गिखाउकाय्युमा स्थित बुद्धप्रतिमामा दानपुण्य गर्न र पूजाअनुष्ठान गर्न सवारी होइबकसेको थियो । त्यसबेला त्यहाँ भिक्षुतंग सोधिबकयो ‘मौसूफलाई चिन्नसबनुहुन्छ कि हुन्न ?’ सो भिक्षुले आफूलाई रान्नरी याद रहेको बताए । यस्तो भनिन्छ मौसूफ रहायड ग्राममा होइबकसंदा यस्तो भनी आपनो पारमिताको सत्याधिष्ठान गरिबकसेको थियो ।

‘यदि म अनागतकालमा सम्बोधि ज्ञानद्वारा अभिसित्त हुनेछु भने मैले अहिले घंटा बजाउंदा सो घंटाको शीर्षभाग मात्र फुटोस्, जसलाई लगेर परम शारीरिकधारु निधान गरी स्तूप बनाउनेछु ।’

अधिष्ठान पछि घंटा बजाइबकस्यो । अनि घंटाको शीर्षभाग मात्र फुट्यो ।

यो पारमिता परीक्षा गरिबकसेको बारेया केही पुस्तकहरूको भनाइ छ त्यसको जोडिएको साँघुरो ठाउं-मा मात्र यो मुढोले लागोस् । सो काँचका दल्लो नविप्रोस् भनेर अधिष्ठान गरी घंटा ठाउने मुढोले काँचको दल्लो अथवा कच्चोरामा टाढाउदेखि हट्याएर हानिबकसेको थियो । यस्तो देखियो कि त्यो हट्याएको मुढो अधिष्ठान गरिएमुताविक नै लागेको थियो । त्यसो हुनाले त्यो काँचको दल्लो लगेर राजकीय चैत्यको गजुरमाथि जडान गरिएको थियो ।

अहिले वातदग्गिखाउकाय्युस्थित राजकीय स्तूपको गजुरमाथिको काँचको दल्लो हराइसकेको छ । अझै भनिन्छ अर्को एउटा स्तूपमा जुन वातदग्गिखाउकाय्युको नजिकै रहेको वातकलाङ्गुलवनदग्गकमाईमा स्थित छ, त्यो पारमिता परीक्षा गरिएको काँचको दल्लो राखिएको हो । तर हाल यहाँको काँचको दल्लो पनि हराइसकेको छ ।

Who Is The Sangha

- Dharma Ratna Maharjan

The Sangha is the order or community of disciples of The Buddha, another definition is a person who believes, trusts and follows the Buddha's Teaching to realize the truth of the sangha namely-

(1) The Noble Sangha or Ariya sangha. it refers to these disciples of the Buddha who attained the enlightenment. When we pay homage to the sangha we refer to the community of the Noble Disciples of the Buddha and their virtues,

The Sangha preserved the Dhamma and transmitted it to us, for without the Sangha we could not Know the Buddha's teachings (Dhamma), the Buddha discover the Dhamma, its natural law and taught it to the world. But without the sangha his teachings would not have spread very far or endured after he passed away.

The noble discipes, having realized the Dhamma, the law of nature, remained to instruct others and help them attain enlightenment too. They are treasurers of the Dhamma, they study Dhamma practice Dhamma and teach others. This is how the tradition continues.

(2) The ordinary Sangha is the community of the fully obtained monks who observe atleast precepts in daily life. For example, they abstain from Sexual activities, from taking what is not given which has a value of five masaka (one dollar) or more, from killing human beings or causing him or her to die, and from boasting of the Dhamma the state of Dhamma-superior to the human state which he has not in fact attained. If any monk has these four defets, he committed is no longer a monk He must leave the order of the monks, the Sangha.

These monks left their families and became homeless, they study and search for the Dhamma the law of Nature, practicing the Dhamma in daily life. There ordinary discipes of the Buddha shave their heads, dress in yellow or orange, gray-red robes and work for the benefits and happiness of mankind without thinking of any return or rewards, Today in the United States, you many of them walking in the streets in cities. The numbers of the sangha, both monks, and lay are growing very fast the united states.

The Sangha, therefore, play an important role in preserving and spreading Buddha's teachings. The fast that we still have access to the Buddha's teaching over 2,600 years after the Buddha's death is due largely to the effort and sacrifice of the sangha, We pay respect to the sangha as a noble community of the Buddha's disciples we know the Buddha and his teachings because of the Sangha, both Ariya Sāṅgha or Noble Sangha and ordinary Sangha.

(नेपालभाषा)

(चिनाख्ले)

न्त्यसःया तरंग

प्रा. आशाराम शाक्य
सुनयश्चमिश्र संस्कारित यम्पिमहाविहार
थल - ६

वहुगु थन थुगु विश्वमञ्चय छाय छ पासा !
धाय फुला ?

वझबलय भी गर्भ मांया बन्धनं छु मुक्त ला ?

वय् व थन भी मेगु बन्धनयागु चकली लाःगु ला ?

बुद्धयागु मनस हितुगु न्त्यसल थुकथं मखुगु ला ?

प्यह्यरं भी मुक्त जूसाँ बन्धनं भी मुक्त ला ?

'जिगु' व 'छंगू' 'यः' 'मयः' या बन्धनं
भी मुक्त ला ?

शाक्यपुत्रं लुयक्यत सन प्रश्न भीगु खः मखा ?
काय्, कलाः व राज सुख नं त्याग यानाः वन
मखा ?

भीगु जीवन सत्य नं फुक प्रश्न तयगू गथि
मखा ?

पयन्य मफ्यक गथित फुकं मुक्त भी ज्वी फैगु
ला ?

फ्य, निभाः, लः, जः व पृथ्वीयागु मिश्रण भी
मखा ?

भी सदां दैमखु घकाः नं थुइके माःगु खः मखा ?

भी घयागू शब्द कम्पन जुइगु खः भीके मखा ?
राग, द्वेष व मोहया फ्य वझबलय 'भी' जुइ
फुला ?

शाक्यमुनिया ज्ञानचक्षुं 'भी' घयागू खं मखा ?
शील, प्रज्ञा, ध्यान ज्ञानं सकसितं लं क्यन मखा ?
क्यंगु लंय उगु वन्य मफ्यौ भीगु विद्या खय फुला ?
अन्न भण्डारय च्वनाः नय मास्ति वयकाः च्वन्यगु
ला ?

सागरय लः प्यास चायकाः मालिगु भी च्वन्य
माःगु ला ?

म्वायगु नं ई मृत्यु थे हे खंक्य माःगु जां दुला ?
शाक्यमुनिया मुक्तिया लंय वन्य मफ्यकाः
जुइगु ला ?

भीगु जीवन दुःख हे जक मखुगु मेगु सत्य ला ?
थुयक्य फ्यकाः बन्धनं भी मुक्त जुइगु माः मखा ?
बुद्ध, धर्म व संघयागु शरण वन्यगू ई मखा ?

(Continued from page 17)

(3) The community of the Buddhist lay followers study learn and practice the Dhamma in daily life. They Practice Dhamma in many ways, such as being kind to all living beings, respecting others and honouring all people from all walks of life. They are sincere to all people, intelligent and wise. They also support the ordinary Sangha by offering food medicine housing, clothing to the monks and nuns of the Sangha is.

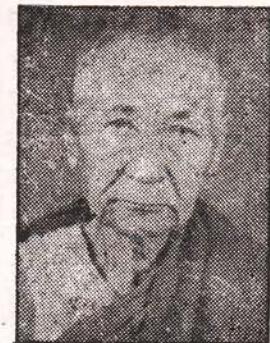
The Sangha play an essential role for the benefits and happiness of human kind. Therefore we will find that the Sangha are worthy of good up right dutiful and proper conduct worthy of gifts, hospitality offerings and reverentially salutation. The Noble Sangha and ordinary Sangha are incomparable fields of merit to the world.

10:

विधुर महाजातक

“इरन्धती नागराजकन्यां भाःत माःवनेत प्याहाँ वंगु”

— भिक्षु अनिरुद्ध महास्थविर

इरन्धती नागराजकन्या थः बौयागु खें न्यनाः
बोनाप्र प्रसन्न ज्वीगु खें जक ल्हाःगु मखु थः मांयाथाय्
नं प्रसन्न ज्वीगु खें ल्हाःवन । अनंति थःगु कोथाय् वनाः
थःत बांबालाःगु तिसावसतं छाय्पाः स्वांमालं कोखायाः,
मेगु स्वांमा: छमाः नं बोहलय् पाछायाः उकुऽहु चानय् हे
नागलोकं प्याहाँ वल । अन हिमालय प्रदेश छगु समुद्रया
सिंधं खुइग योजन च्वय् लाःगु, हाकुगु लोहें छधी जुया-
च्वंगु कालकूट पर्वतया च्वका छगु दुगु जुयाच्वन ।
इरन्धती अन वनाः हिमालय पर्वतय् ह्वयाच्वंगु सुगन्ध-
युक्तगु बांबालाःगु स्वां ध्वषाहयाः पर्वतया च्वका छगुलि
माणिक्यागु चंत्यथें च्वंक छाय्पियाः अन पर्वतया च्वकाय्
यः यःयःपि परिषद्विषत चाःहुयेकाः, बाजं थाकाः, म्ये
हालाः प्याखं हुयाः थःत बोयाच्वंवन ।

थुक्यं बाजं थानाः म्ये हाल— “थव हिमालय
पर्वतस बिज्यानाच्वंपि थुगु लोकय् च्वंपि गंधवं, राक्षस,
नाग, किन्नर, मनुष्य इत्यादिपि वास यानाच्वंगु दु ।
इपि मध्यय् गुम्हं प्रजावान्पि खः । इमिसं जिमिगु इच्छा
च्वाकं सम्पूर्णं यानाबिइ फुसा, जिमि मांया नुगलय् च्वंगु
इच्छा सम्पूर्णं यायेत धनंजय जुजुया महामन्त्री जुया-
च्वंद्य विधुर पण्डितयागु नुगःचु छगु धार्मिक रूपं क्या-
क्याबीमाल । उगु जिमित मालाच्वंगु नुगःचु ह्याबी फुह्य

विद्वान् पण्डित निश्चयनं जिह्व भाःत ज्वांशु ज्वी ।”

उगु समय् वेस्सवण देवराजया काय्चा जुया-
च्वंह्य यक्ष देवतापिनि सेनापति पुण्णक धंहा यक्ष स्वंगु
गा उत पाय् धिकःह्य मनोमय सिन्धव ड्वसल गयाः काल-
कूट पर्वत च्वकायागु लें जुनाः यक्षतय् गु समास्थलस-
वनाच्वंबलय् व इरन्धती नागकन्यां न्यने हे यापुसे
च्वंक म्ये हालाच्वंगु ताल । इरन्धती न्हापायागु जग्मय्
पुण्णकया जहान जुयावये धुक्गुलि, संसारचक्रय चाचाः
हिला च्वंबलय् न्हापा वनाव स्नेह यानावये नंगुलि
पुण्णक यक्षं इरन्धतीयागु म्ये हाःगु सः ताःगु बखतय्
वयागु हृदयय् दुनेश्यंक स्नेहयागु रस द्वाहाँच्वंगुलि
यानाः ड्वसलयात दिकाः सिधव ड्वसलया द्याःने च्वनाः हे
थये घकाः न्यन— “हे प्रिय मय् जु ! जि न्याय धमं
मस्यंकूह्य विधुर महामन्त्रियागु नुगःचु क्याह्याबीफु ।
उकिया लागी छु छु धन्दा-सुर्ता क्या च्वनेमाःगु मदु ।
ठ मय् जु जिह्व कलाः ज्वीफुला ?”

पुण्णकयागु खें न्यनाः इरन्धती नागरन्यां धाल—
“माजु, धाथें प्रथे क्याह्येगु जूसा जिमि बौयाथाय्
श्वीपि निम्हं याकनं वनेनु ।” न्हापायागु जग्मय् इपि
निहूं कलाःभाःत जुयाः स्नेह यानावये धुक्गुलि यानाः
मेगु उप्यो बयान छु यानामच्वंसे पुण्णक यक्ष— “अजे

जूसा असल जुल नाप्यं बनेनु ।” धकाः सलम्हं कवहाँ वयाः
इरन्धतीयागु लहाः जोनाः सालाकाये धकाः थःगु लहाः
चककंकूबलय् इरन्धति थःगु लहाः जोनाः सायेके मब्दुसे
पुणक यक्षं चककंकूगु लहाःयात न्हापालाक हे चवत्यंक
सालाकयाः धाल-भाजु “जि, छु माँ बौ मदुहु म्हायमचा
धकाः चवनाला ? जिहु बौ न्यासःगू योजन तब्यागु नाग-
लोकयात राज्य यानाच्वनाविज्याःह्य वरुण नागराज खः ।
जिहु माँ विमलादेवी नागलोकया महारानी खः । जिमि
मांबीविथाय ज्ञायाः जिवाप विवाह यायेत भौमचा
फोक्षासे ।” थुलि धयाः पुणक यक्षयात थः बौ दर्शन
नागराजयाय व्वना यंकल !

पुणक यक्ष नागराजयाय थंडलय् इरन्धती-
यात फोनाकाये हथाय चायाः विन्तियानाः धाल-“भो
नागलोकया अधिवति महाराजाधिराज ! जि धयाच्वनागु
खंयात न्यनाविज्याहुँ । जि छलपोलया म्हायमचा
इरन्धतीनाप न्हापा-न्हापायागु जन्मय स्नेह सम्बन्ध दुगुलि
यानाः भौवी स्नेह बधय् जूगु जुयाच्वन । उकि विवाह
सम्बन्ध स्वाकेगु इच्छा यानाः किसि सच्छि, सल सच्छि,
अस्सतर सल जोतय यानातःगु रथ सच्छि, सप्तरत्न,
दशरत्न जायाच्वंगु सच्छिगु-सच्छिगु गाडा कोसःया रूपय
छलपोलयात चहय् यानागु जुल । थुपि वस्तुत द्यावकं
स्वीकार यानाः कयाविज्याहुँ, जि छलपोलया म्हाय
मचा इरन्धतीनाप विवाह मंगल यायेगु इच्छा जुया-
च्वन ।”

उगु समयस बरुण नागराज थुड़वःगु ज्या हथासं
याये ज्यूगु मखयाः, थथे धयाविज्यात, “भो पुणक
यक्ष सेनापति ! छःपि वेस्सवण यक्षराजया कायचा
जूगुलि यानाः विवाह मंगल सम्पन्न यानाबीमखु धयेगु
ला खें हे दुगु मखु । छःपिनाप जिहु म्हायमचा नाप
विवाह सम्बन्ध तये दया: जि अत्यन्त प्रसन्न जुयाच्वनागु
दु । थथे जूसांतवि छ्व सांसारिक द्या धैंगुयात सल्लाह-

साहुति बालाक मयासे हथायचायाः याकनं थःगु इच्छा
अनुसारं जक यानाष्ठोत धाःसा लिपायागु समयस छुं
विघ्न बाधा मज्जसा लङ असल हे जुल, छुं गर्थे जुयाः विघ्न
बाधा जुयावल धाःसा मेविस दोषारोपण याकाः थःपिसं
न लिपा पश्चात्ताप ज्वीकाः चवनेमालेयः । आः न थः
प्राण थें यानाः स्नेह यानाः तिति पापा यानाः लहिना-
तयाहा, थःगु हृदय समानह्य म्हायमचायात विवाह यानाः
वियाछ्वपेगु धैंगु धौपलखया ज्या जक मखु ज्ञन्प काःठि
परस्पर स्नेहतयाः फिलय् चलय् जूगः जीवन हनाच्वने-
माःगु ज्या खः । उकि थःथिति इस्तमित्र हितचिन्तक पासापि
नाप सलहा साहुति यानाः स्वयेमानि । मिसातयगु स्वभाव
धाःसा थःथितिपि व थःगु गां शहरंतापाक चवंच्वने
दःसा यःपि जुयाच्वन । इरन्धती मचा हे तिनि, उकि
माँ बौपिनाप अलग जूयाः च्वने मननिगु छगु कारण,
ज्या खें मामला यायेगुली थःगु न्हायपनं न्यने मननिह्य
सुखपूर्वक जीवन हनाच्वंह्य आदि कारण यानाः लिपा
ठिमिगु लोकय् च्वने मास्ति मवयेकल, दुःखताल धाःसा
थःथितिपिसं जिमके मन्येसे म्हायमचायात तापाक
वियाष्ठोत खनी धकाः दोषारोपण याइगु सम्भावना-
दुगुलि, छःपिसं भचा धंयं यानाः पियानि च्वना-
विःयाहुँ ।” थुलि धयाः नागराज महारानी च्वनाच्वंगु
कवथाय छाहाँ विज्ञात ।

महारानीया न्ह्यने थंकाः महारानीनाप सल्लाह
यायेगु इच्छा यानाः खें छुत- ‘हे नागलोकया श्रेष्ठह्य महा-
रानी वेस्सवण देवतापिनि कायचा पुणक सेनापति आपाल-
कोस्यालि जीनाः जी म्हायमचा इरन्धतीनाप विवाह याये
धकाः कन्यादान फोवल । थव सेनापति पुणकनाम
जी म्हायमचाया विवाह मंगल स्वाकेदःसा मज्जूला ?
व खें न्यनाः महारानि धाल- “छलपोल महाराज न्यन्य
योजन द्या नागलोकयात राज्य यानाच्वनाविज्याः

महाराजाधिराज जूगुलि छलपोतयात भवभोग सम्पत्तियागु छुं खाँचो जुयाच्चंगु मदु । उर्कि झी म्हायमचा इरन्धतीयात भवभोग सम्पत्तियागु जक लोभ क्यनाः प्राप्त याना काये फैमखु । यदि वं प्रजावान् महामन्त्रीयागु नुगःचुयात धर्मान्कूल रूपं थन नागलोक्य द्यावी फत धा:साजक झी म्हायमचा इरन्धतीयात लाभयाना काये फे ।”

नागराजं महारानीनाप सलाह याये धुंकाः पुण्णक च्चंच्चंथाय ध्याहाँ विज्ञानाः महारानीया विचार-अनुसारं खं प्वकल- “हे यक्ष सेनापति ! जिह्वा म्हायमचा इरन्धतीयात भवभोग सम्पत्ति न्हाको ब्यूसां व्याहायानायके दंमखु । छं प्रजावानुम्ह विधुर महामन्त्रीयागु नुगःचुयात धर्मान्कूल रूपं थन हयावीफत धा:सा जक इरन्धतीयात छनाप विवाह मंगल यानावी फे ।” थुबलय पुण्णक यक्षं नागराजायाके न्यनेनु इच्छा यानाः

विनित्यात- “भो महाराज ! मनुष्यत्वोक्तय गुहासित अत्यन्त प्रजावानह्य धकाः धैतःह्यसित मेरिंसे दुष्टह्य मनुधकाः न धायेकु । उकीया निर्मित गुहासिके धात्येयागु प्रजाज्ञान दु धकाः जि धाये मफु । बालाक विशिचतरूपं थुह्य प्रजावान् ज्ञान दुह्य व्यक्ति खः धकाः सीकेत छलपोलं धयाविज्ञायाःह्य प्रजावानह्य चवनीगु प्रदेश व वंगु जाति नां समेतं स्पष्टज्वीक धयाविज्ञाहु ।

उगु समयस नागराजं आज्ञा जुल- “हे यक्ष सेनापति पुण्णक ! इन्द्रप्रस्थ धींगु प्रदेशय धनंजय कौरव्य जुजुया विधुर धैह्य महामन्त्रीया नां छं न्यनातयागु मदुला ? वहे महामन्त्रीयागु नुगःचुयात धार्मिक रूपं थन क्याहयावी फत धा:सा छत जिह्वा म्हायमचा इरन्धतीयाप विवाह मंगल यानाः कन्यादान वियाछ्वयेगु पषकाजुल ।”

(कथहं)

धर्मया नारा

धर्म धयागु सकसियां संकाः
कायेमाल झीसं ज्ञान अव खंकाः
धर्मय मह न्हां जि जिगु धंगु
कर्मय जक खः थः कतः यायेगु ॥१॥

पर उपकारी मगाः मजूसें
शुद्धगु शील मज्यू मकासें
मनया ध्यान मगाः मयासें
मदंगु प्रज्ञा मगाः भद्रयेक ॥२॥

भिर्पि सकसित बुद्ध हे यायेनु
भिगु खं दक्षं धर्म हे तायेन
भिर्पि पासार्पि संघ हे खन्यनु
थुगु ज्ञान मनय थातं तयेनु ॥३॥

बृद्धया शरणे झीर्पि वन्यनु
धर्मया कर्म झीसं यायेनु
संघया संगत झीर्पि जुयेनु
समाज झीसं भिर्कयगु स्वयेनु ॥४॥

समवेदना !

जन्म- २०२८ चैत्र - मृत्यु- २०५६ आषाढ ख्यपदेसया बौद्ध जागरण कृयाकलापस अतिकं न्यव्यवानाच्चंह्य युवा बौद्ध पुच्यास सक्रिय दुजः अले ख्यपय ज्वीत्यंगु ज्ञानमाला महा संघया स्वववःगु तःमुञ्जयाया रजिष्ट्रेशन उपसमितिया संयोजक मयूजु सरिता वज्ञाचार्य मदुया वस्पोलया सद्गति कामना यासे दुःख्यर्पिजःपिनिप्रति समवेदना ख्यकाच्चना । युवा बौद्ध पुच्यास ख्यपय । ज्ञानमाला महासंघ नेपाः, थे ।

श्रीष्ट गतिविषय

(नेपालीभाषा)

आनन्दकुटी विहारमा पूजा

२०५६ जेठ १४, काठमाडौं -

यहाँको आनन्दकुटी विहारमा जेठपूर्णिमाको उपलक्ष्यमा बुद्धपूजा भई दानप्रदान र धर्मदेशना संपन्न भयो । अमृत बौद्ध अध्ययन कार्यक्रम शुरू भइरहेको यस विहारमा बुद्धधर्म चिविध अध्ययन अध्यापनमा युवक मिक्षुहरू संलग्न रहनुभएको छ ।

श्री ५ महाराजाधिराजको निमन्त्रणामा नेपालमा पालनुभएका श्रीलंकाका राष्ट्रपति चन्द्रिका कुमार तुंगाले आनन्दकुटी विहारमा अमणगरी त्यहाँ अवस्थित बुद्धप्रतिमा श्रगाडि बुद्धपूजा गर्नुभएको थियो । आनन्दकुटी विहारका मिक्षुहरू कुमार काश्यप महास्थविर, मैत्री, पञ्चामूर्ति, धम्ममूर्ति तथा वरिष्ठ मिक्षुहरू अश्वघोष महास्थविर सुदर्शन महास्थविरसमक्ष पञ्चशील प्रार्थना गरी श्रद्धेय मिक्षुहरूबाट आशीर्वाद ग्रहण गर्नुभएको थियो । सो बेला आनन्दकुटी विहारगुठिका पदाधिकारी एवं सदस्थहरू न्हुँठेबहादुर वज्राचार्य, तीर्थनारायण मानन्धर, इच्छाहर्ष वज्राचार्य, सुवर्ण शाक्य, रत्नबहादुर वज्राचार्य एवं लोकदर्शन वज्राचार्य, मणिरत्न तुलाधर, गौतम शाक्य, रमेश मानन्धर र श्रीमती विमला वज्राचार्यले स्वागत भेट गर्नुभएको थियो । सो बेला राष्ट्रपति कुमार तुंगाले आनन्दकुटी विहारका लागि अछाल सुमन स्वरूप रु ५०,०००।- प्रदान गर्नुभएको थियो ।

दिवंगतको स्मृतिमा वस्तु प्रदान

२०५६ वैशाख २८, शखुचासभा -

दिवंगत पिता मेघमान शाक्यको स्मृतिमा यहाँको बोधिसत्त्व विहारमा चन्द्रज्योति शाक्यको समाप्तित्वमा भएको एक समारोहमा दिवंगत परिवारबाट एउटा पानी राख्ने गाप्रो र एउटा अम्बोरा विहारलाई प्रदान गरेको छ । सो बेला काठमाडौंका भिक्षु संघरक्षितसमक्ष शीलप्रार्थना एवं बुद्धपूजा गरिएको थियो । यस्तै दिवंगत विज्ञुकुमारी थोङ्को पुण्यस्मृतिमा छोराहरू भीमबहादुर एवं नरबहादुरसहित परिवारद्वारा एउटा काठको दराज दान गरिएको छ । चन्द्रज्योति शाक्यद्वारा मन्त्रव्यक्त हुनुका साथै भिक्षु संघरक्षितद्वारा दानमाहात्म्यको व्याख्या गरिनुका साथै पुण्यानुमोदन गरिएको थियो ।

साधारणसभा सम्पन्न

२०५६ जेठ १८, ठिमी -

तथागत बुद्धको शिलामूर्ति यहाँका धर्मोदय सम्पादको आयोजनामा प्रतिस्थापन गरी अनावरण गरिएको आठौं वर्षको संस्मरण दिवसमा नगदेश बौद्ध समूहको दोस्रो साधारणसभामा भिक्षु अश्वघोष महास्थविरबाट समुद्घाटन भयो । समूहका अध्यक्ष ज्ञानकुमार बाडेको समाप्तित्वमा भएको सो सभामा समूहका सचिव कृष्णकुमार प्रजापतिद्वारा विहारको प्रगतिविवर प्रस्तुत गरिएको थियो भने मध्यपुर विकासमन्बन्धका अध्यक्ष तुलसीमान दुवाल, लोकबहादुर शाक्य र डा० सानुसारी

इंगोलले शुभकामना मन्त्रव्य दिनुभएको थियो । दीपक-राज सापलद्वारा उद्घोषित सो समामा कोवाध्यक्ष राम-भक्त हुजूले धन्यवाद ज्ञापन गर्नुभएको थियो । सो बेलामा भएको बन्द सेशनको गोष्ठीको अध्यक्षता कृष्ण-चरण थेष्टद्वारा भएको थियो र कार्यकारिणी समितिमा १५ जना पूर्व पदाधिकारी एवं सदस्यहरू ने पुनर्निर्वाचित गरिएको छ ।

बुद्धजयन्तीमा कार्यक्रम

२०५६ बैशाख १७, चितवन -

२५४३ आँ बुद्धजयन्तीको अवसरमा यहाँको चितवन विहार संघ, नारायणगढमा बुद्धको प्रतिमा सहित ठूलो जुलुसले नगर परिक्रमा गरी बुद्धजयन्ती कार्यक्रम संपन्न गरेको छ । बुद्धपूजा र शीलप्रार्थना भई भएको समागेहमा अनगारिका शद्वावतीबाट धर्मदेशना हुनुका साथै अनगारिकाहरू शद्वावती, खेमेसी र विशुद्धान्यावी-बाट परिवाण पाठ भएको थियो । उक्त शिलास्तम्भमा रु. १०००।- र सोभन्दा बढी रकमको दाताहरूको नाम उल्लेख गरिएको छ ।

शतवार्षिक समारोह

२०५६ आषाढ १४, कीर्तिपुर -

दिवंगत संघ महानायक प्रज्ञानन्द महास्थविरको जन्म शतवार्षिक कार्यक्रम वर्षभरि ने अधिराज्यभरका विभिन्न विहारहरूमा विविध कार्यक्रमका साथ मनाउने क्रममा जेष्ठपूर्णिमाका दिन नगर मण्डप श्रीकीर्ति विहारमा दिवंगत महास्थविरबाट रचित भक्तिगीतहरू प्रस्तुत गरेको छ ।

स्वयम्भू ज्ञानमाला भजन खलः, धरान ज्ञान-माला, श्री कीर्तिपुर ज्ञानमाला, बनेपाको भीमसेन भजन मण्डल, पाटनको तारेमाम् भजनखलः र विरतन भजन-खलः, बनेपाका श्रीचण्डेश्वरी भजनखलःबाट महास्थ-

विरवाट रचित भजनहरू गाइएको थियो । उक्त भजन-खलःहरूलाई शतवार्षिक मूल समारोह समितिका अध्यक्ष मिक्षु धर्मपाल स्थविरद्वारा पुस्तकहरू र ज्ञानशीला अन-गारिकाद्वारा बुद्धको ठूलो तस्वीर उपहार दिइएको थियो ।

सो बेला आर. बी. बन्दवाट लिखित संघमहानायक अग्रमहापण्डित मिक्षु प्रज्ञानन्द महास्थविर, श्रीमती केशरी वज्राचार्यबाट अनुदित बुद्ध-हृदय, मिक्षु सुदर्शन महास्थविरबाट लिखित बहुजन हिताय बहुजन सुखाय पुस्तकहरू पनि विमोचन गरिएको थियो । ती सबै पुस्तकहरू नगर मण्डप श्रीकीर्तिविहारबाट प्रकाशित गरिएको थियो ।

त्यस दिन प्रातःकालदेवि सायंकालसम्म मिक्षुणी यशोधरा थेरीको अस्थिधातु दर्शन गराइएको थियो ।

वार्षिक समारोह मनाइयो

२०५६ जेष्ठ ८, ललितपुर -

यहाँको रुद्रदेव नगरपाल संस्कारित महाविहार (चै-बहाल) मा अखिल नेपाल मिक्षु महासंघका अध्यक्ष मिक्षु कुमार काश्यप महास्थविरको सभापतित्वमा राष्ट्रिय स्तरमा गठन भएको नेपाल बौद्ध परिषद्को द्वितीय वार्षिक समारोह सम्पन्न भयो । सेतो गुँड्बा फूलबारीका लामामिक्षु उर्येन सेवबाट दीप प्रज्वलन-गरी शुरु भएको सो समारोहमा मिक्षु अश्वघोष महास्थविरले बुद्धयान स्मारिका दोलो अंक लोकार्पण गर्नुभयो ।

सो समारोहमा संघनायक मिक्षु अनिरुद्ध महास्थविर तथा हेठोडा स्वर्ण भण्डारका महारत्न वज्राचार्य-लाई परिषद्का अध्यक्ष महीश्वरराज वज्राचार्यले बुद्धधर्मको विकासमा उहाँहरूले गर्नुभएको योगदानको कदर स्वरूप दोसल्ला ओढाई सम्मान गरिएको थियो । त्यस्ते उक्त

आनन्दभूमिको आजीवन ग्राहकमा थप नयाँ ग्राहक

प्राणदेवी श्रेष्ठाचार्यबाट ग्राहक सदस्य शुल्क रु. १०२५।- सधन्यवाद प्राप्त भयो ।

ग्राहक बन्नुभएकोमा हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दछ ।

- 'आनन्दभूमि'

परिषद्का सक्रिय कार्यकर्ता धर्म 'निभाः'लाई पनि दोसल्ला भोदाई सम्मान गरिएको थियो ।

पञ्चशील प्रार्थना र स्वागतगानबाट शुरूभएको सो समारोहमा भिक्षु कुमार काशयप महास्थविरले संघनायक भिक्षु अनिरुद्ध महास्थविर तथा महारत्न बज्जाचार्यलाई क्रमशः परिषद्को मानार्थ सदस्यता र संरक्षक सदस्यता पनि प्रदान गरिएको थियो ।

सो बेला भिक्षु अनिरुद्ध महास्थविरले परिषद्का आजीवन सदस्यहरूलाई प्रमाण-पत्र वितरण गर्नुभएको थियो भने संरक्षक सदस्य महारत्न बज्जाचार्यले साधारण सदस्यहरूलाई प्रमाण-पत्र वितरण गर्नुभयो । उपाध्यक्ष शान्तहृष्ट बज्जाचार्यले स्वागत भाषण गर्नुभएको थियो र कोषाध्यक्ष कृष्णप्रसाद श्रेष्ठले आधिक विवरण पेश गर्नुभएको थियो ।

उक्त समारोहमा भिक्षु अश्वघोष महास्थविर, परिषद्का अध्यक्ष महीशवराज बज्जाचार्य, महासचिव डा. लक्ष्मण शाक्य, प्रतिस्थित बौद्ध विद्वान् तथा समाजसेवी एवं परिषद्का आजीवन सदस्य सुवर्ण शाक्य, परिषद्का आजीवन सदस्यहरू विमला मानन्धर (अमात्य) गोपालमान श्रेष्ठ तथा सदस्य ब्रिरत्न शाक्यले आ-आपनो भान्तव्य व्यक्त गर्नुभएको थियो भने उपाध्यक्ष तेजरत्न शाक्यले धन्यवाद ज्ञापन गर्नुभएको थियो ।

भिक्षु विमलानन्द काठमाडौंमा

२०५६ आषाढ २, काठमाडौं-

दशकोदेखि लुम्बिनीमा बसी बुद्धशासनको लागि कार्य गरिरहनुभएका भिक्षु विमलानन्द महास्थविर महान् नारा विहारस्थितको निमन्नणमा गत जेष्ठ ६ गतेदेखि ज्ञापनको मैत्रीपूर्ण भ्रमण गरी सिगापुरमा केही दिन बसी काठमाडौं फर्को लुम्बिनीमा रहनुभएको छ ।

उपाधि प्रदान

२०५६ श्रावण १, ललितपुर -

यहाँको सुमंगल विहारस्थित श्रद्धेय बुद्धघोष महास्थविरलाई म्यानमारका राजदूत टिन विनले राज्य शान्ति तथा विकास काउन्सिलको तर्फबाट एक समारोह-

का बीच श्राव महास्थविरले जोतिकधज, सम्मानले विभूषित गर्नुभयो । दीपप्रज्वलनसहित पूजा एवं तीनपटक 'नमो तस्स भगवतो अर्गहतो सम्मानम्बुद्धस्स' पाठ गरी पंचशील प्रार्थना र भिक्षुसंघबाट परिव्राणवाट समेत गरिएको सो बेला थाइलेंड र जापानका राजदूतहरूले बधाइ मन्त्रव्य व्यक्त गर्नुभएको थियो । उपाधि प्रदान गर्दै म्यानमारका राजदूतले भन्नुभयो- 'आयुष्मान् अरहं र राजा अनोरथाको अतुलनीय धार्मिक देवको कारणले गर्दा म्यानमारमा बुद्धधर्म चन्द्र सूर्य जस्तै चम्किरहेको छ । राजा र प्रजाहरूले समानरूपले बुद्धका शिक्षा र सत्त्व प्राणीको भलाइलाई अंगीकार गर्न सकेको पनि संघक बरदानले गर्दा हो । जो व्यक्ति पूजनीय छन् वहाँहरूलाई आदर गर्नुपर्छ भने भनाइअनुरूप बुद्धको परिवर्णिण्यपछि ज्ञानी राजाहरू धर्मको रक्षक भएर आदर गर्दै आएका छन् ।' 'बुद्ध शाशनं चिरं तिद्वतु' भन्ने प्रार्थनासहित सभा विसर्जन भएको थियो ।

चौथ दिनको भिक्षाटन

२०५६ आषाढ २४, काठमाडौं-

"बर्मावाट नेपाल आउनुभै भिक्षु जटिले विभिन्न दुर्गम जिल्लामा जानुभै शिविर खोली बुद्धधर्म र दर्शन प्रचार गर्नुभएको छ । थेरवाद बौद्ध दायक केन्द्रीय परिषद्को आयोजनामा ल.पु. इलाबहीमा अन्तरिका विनीतोद्वारा थालनुभएको परिव्राण समारोहमा विभिन्न उपासक उपासिकाबाट उठाइएको रु. ६००३।- धर्मचक्र विहारका अध्यक्ष बखतबहादुर चित्रकुरद्वारा भिक्षु जटिललाई अर्पण गरियो ।

साथै केन्द्रीय दायक परिषद्को सदस्य काजिलाल उपासक अध्यक्ष भषको ल.पु. इतापुखु टोलको मानवकल्याण सेवा समितिको सक्रियतामा ल.पु. का ओकहवा- भिष्ठेवहाः, नागवहाः, च्यासल, लुन्म बूबहाः, मुन्गुठी खोकना, चापागाउँ, सिद्धिपुर ठेचो, काठमाडौं को बागबजार तथा भक्तपुरमा भिक्षु जटिल र वहाँको साथमा आउनुभएका आमणेरहरू द्वारा १४ दिनको भिक्षाटनबाट रु. ११३६०।- भिक्षा दान भएको छ ।

नेपालं पिदंगु न्हापांगु बुद्धधर्मया लयपौ

आनन्दभूमिया इनाप

पुनिपतिकं पिदनीगु आनन्दकुटी विहारया थुगु लयपौ
ताःलाकातयेया लागी, बुद्धधर्मयात न्हिथं प्रचार प्रसार यानावं
वनेगु इवलयं छिकपिनिगु रवाहालिया आशा याना

- ◆ बुद्धधर्म व दर्शनया अनुसन्धानात्मक व रचनात्मक च्वसुत वियादिसँ ।
- ◆ बौद्ध गतिविधित छ्वयाहयादिसँ ।
- ◆ थःगु व्यवसायया विज्ञापन वियादिसँ ।

ग्राहक लहापं -

दँछिया ग्राहक लहापं ६०- छगूया द्वा-
आजीवन ग्राहक लहापं १०००।- तका ।

विज्ञापनया भा:

थाय्

छगू पेज (पूरा)

बच्छ पेज

चकंछि पेज

दक्षिणव्य ल्युनेया कभर
दुनेया कभर
दुनेया पेजय्

३,०००/-

१,६००/-

-

२,०००/-

१,१००/-

६००/-

१,०००/-

६००/-

४००/-

दच्छतक थुल वियादिउसा २०%, खुलातकया १५% व स्वलातकया १०% छूटया व्यवस्था दु ।

(विज्ञापन उपलब्ध गरिदिनुहो महानुभावहरूलाई विज्ञापनबाट प्राप्त रकममध्येबाट १५ प्रतिशत
पारिश्रमिकस्वरूप दिइने व्यवस्था गरिएको जानकारी गराउँदछौ ।)

व्यवस्थापक

आनन्दभूमि

आनन्दभूमिको सानुरोध जानकारी

१. व्यवस्थापनसम्बन्धका केही कठिनाइले ग्राहकहरूमा समयमा पत्रिका पुऱ्याउने नसकिएको मा क्षमाप्रार्थी हुदै नया वर्षको शुरूअंकदेखि समयमा पत्रिका पुऱ्याउने यथासंभव प्रयत्नरत भएको छ ।
२. ग्राहकको म्याद सेकिएका ले निरन्तरताको लागि शुल्क पठाई नवीकरणगर्नुहुन अनुरोध छ ।
३. आजीवन ग्राहक वा साधारण ग्राहकपर्यन्तमा पत्रिका नपुगेका ले आफ्नो पूर्ण ठेगाना लेखी पत्रिका नपुगेको सूचना पोष्ट बक्स नं. ३००७ वा संपादक, व्यवस्थापक, प्रकाशकमध्ये सुविधा पर्ने ठाउँमा लिखित खबर पठाउनुहुन अनुरोध छ ।
४. पहिले हुलाकदर्ता टिकट सहुलियत पाइआएको मा हाल सो सहुलियत उपलब्ध नहुने पोष्ट अफिसको व्यवस्था भएको ले पोष्टबाट पत्रिका पठाइने ठाउँमा पोष्टेज शुल्क द्युई लाग्ने भएको छ ।
५. नया ग्राहक अभियान भइरहेको छ । यथाशीघ्र साधारण वा आजीवन शुल्क क्रमशः ६०/- वा १०००/- बुझाई सदस्यता ग्रहण गर्नुहुन अनुरोध छ ।
६. विज्ञापनदाता बन्नुभई आफ्नो व्यापारको प्रचार तथा बुद्धधर्मप्रतिको श्रद्धा अभिव्यक्तिगरी पत्रिकालाई सहयोग गर्नुहुन अनुरोध छ ।
७. लेखकहरूले लेख पठाउनुहुन्दा साइज मिलेको कागजमा एकतिरमात्र बुझिने राम्रो अक्षरले लेखिल्याएको हुनुपर्दछ ।
८. अक्षर स्पष्ट नभएका फोटोकपी, कार्बोनकपी र लेखाइ भएको लेख रचना स्वतः निस्क्रिय रहनेछ ।
९. बौद्धगतिविधिसंबन्धी समाचार पठाउदा छोटो, उपलब्धपूर्ण कुरामात्र उल्लेख गरी पठाउनुहुन अनुरोध छ । प्रत्येक औसीपछि पठाइएको समाचार पछिल्लो अंकमा मात्र राख्न सकिने छ ।
१०. विज्ञापनदर निम्नप्रकार छ:-
 - (क) सबभन्दा पछाडिको कभरको पूरा पृष्ठको ३०००/- र आधा पृष्ठको १६००/-
 - (ख) भित्री कभरमा पूरा पृष्ठको २०००/- आधा पृष्ठको ११००/- र चौथाई पृष्ठको ६००/-
 - (ग) साधारण पेजमा पूरा पृष्ठको १०००/- आधा पृष्ठको ६००/- र चौथाई पृष्ठको ४००/-